

ИЗДАНИЕ НА
НОТАРИАЛНАТА КАМАРА НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НОТАРИАЛЕН БЮЛЕТИН

3/2015

БЪЛГАРО – ФРЕНСКИ СЕМИНАР НА ТЕМА „ВИДОВЕ ЗАВЕЩАНИЯ, ОБЯВЯВАНЕ НА ЗАВЕЩАНИЯ И СПАЗВАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ПРОЦЕДУРИ. ПРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ. ТРАНСГРАНИЧНИ НАСЛЕДЯВАНИЯ“ - 6 НОЕМ. 2015 Г., ГР. СОФИЯ

УСТАНОВЯВАНЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ИМОТИ И ОТРАЗЯВАНЕТО ИМ В КАДАСТРАЛНАТА КАРТА - АВТОР: ИНЖ. МАРИЯ ПИРЯНКОВА

**НЯКОИ ВЪПРОСИ ПО ПОВОД ТРАНСГРАНИЧНИТЕ НАСЛЕДЯВАНИЯ
АВТОР: ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ НАТОВ – III ЧАСТ**

СЪЗДАВАМЕ НАЙ-ДОБРОТО, ЗАЩОТО ДЪРЖИМ НА ПРОФЕСИОНАЛИЗМА

ПРАВНО – ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ

- Българското законодателство;
- Европейското законодателство;
- Българското законодателство в превод на английски;
- Пълна финансова, търговска и справочна информация за всички фирми и участници в стопанския и обществен живот;
- Административни и съдебни процедури

Възможностите, които предлагаме за достъп до нашите информационни ресурси са чрез:

- Интернет приложение - Сиела Нет
- Клиент сървър приложение - Сиела WebServer

Всеки абонат получава безплатен достъп до мобилното приложение. Така информацията винаги е под ръка и може да се достъпва по всяко време.

Сиела Норма АД, гр. София 1510, бул. Владимир Вазов 9, тел. 02 903 00 00

www.cielanet.net

*Драги колеги,
Уважаеми читатели,*

Забързани в ежедневието си, като че ли не забелязваме, че и тази календарна година е към своя край. Година, която за нас нотариусите премина под знака на забележителния форум, който Нотариалната камара на Република България съвместно с Френския нотариат и Съвета на нотариатите от Европейския съюз /СНЕС/ организира през месец юни в София. Година, в която Българският нотариат разви усилен международна дейност, включително и чрез участие на свой представител в Административния съвет на СНЕС. Година, която бе белязана от обсъжданията на ЗИД на Закона за адвокатурата и инициативите на Нотариалната камара относно противодействието срещу „кражбата“ на фирми, в която си говорихме за най-ценното, което обществото е предоставило в нашите ръце – доверието. Година, в която отново бяхме го хората, изпаднали в беда, подадохме ръка и дарихме лъч надежда.

Но тъй като вече споменах за международната дейност ще продължим с нея и докладите, които бяха изнесени на колоквиума „Ролята на нотариусите в изграждането на единното европейско пространство на сигурност“. Ще представим пред Вас и някои от разработките, изнесени на Българо-френския семинар на тема „Видове завещания, обявяване на завещания и спазване на съответните процедури. Правни последици. Трансгранични наследявания“, проведен в началото на месец ноември. Вярваме, че докладите „Различни форми на завещания в Европейския съюз“ и „Различните видове завещания във Франция“ ще предизвикат Вашия заслужен интерес. Ще отбележим продължаването на Договора за сътрудничество с Висшия съвет на Френския нотариат, както и ще Ви запознаем с опита на нашите румънски колеги.

Темите, свързани с кадастралната карта и кадастралните регистри, винаги ни вълнуват и всеки път има още нещо, което да научим. Затова поканихме инж. Мария Пирянкова да гостува на страниците на „Нотариален бюлетин“ като ни представи темата „Установяване на границите на поземлените имоти и отразяването им в кадастралната карта“.

Ще имате възможност да се запознаете и с третата част на интересната статия на проф. Николай Натов за трансграничните наследявания.

Както винаги ще следим и съдебната практика, като спрем вниманието Ви на Решение № 188 от 24.10.2014 г. по гр.г. № 424/2014 г. на III гр.отг на ВКС и Решение № 199 от 10.08.2015 г. по гр.г. № 5955/2014 г. на IV гр.отг на ВКС.

Накрая намерихме място на страниците на нашето списание и за една кратка притча за приятелството и колегиалността, за необходимостта всички да бъдем с ума и сърцето си част от една общност, наречена „гилдия“ и никога да не забравяме завета на хан Кубрат за силата и обединението.

Скъпи колеги, в навечерието на най-светлия християнски празник Коледа ще пожелаем на Вас, семействата Ви и на Вашите служители здраве и благополучие, топлина и щастие, силна воля и успех във всяко начинание!

Нотариус **Теодора Вуцова**,
Главен редактор

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

НОТАРИАЛЕН ЖИВОТ

- 03 ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НОТАРИАЛНАТА КАМАРА В ЗАЛА 3 НА НАЦИОНАЛНИЯ ДВОРЕЦ НА КУЛТУРАТА
- 05 БЪЛГАРО – ФРЕНСКИ СЕМИНАР НА ТЕМА „ВИДОВЕ ЗАВЕЩАНИЯ, ОБЯВЯВАНЕ НА ЗАВЕЩАНИЯ И СПАЗВАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ПРОЦЕДУРИ. ПРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ. ТРАНСГРАНИЧНИ НАСЛЕДЯВАНИЯ“ - 6 НОЕМ. 2015 Г., ГР. СОФИЯ
- 06 „РАЗЛИЧНИ ФОРМИ НА ЗАВЕЩАНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“ – АВТОР: ФИЛИП ЖИРАР, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА АСОЦИАЦИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКАТА МРЕЖА НА РЕГИСТРИТЕ НА ЗАВЕЩАНИЯ /ARERT/
- 13 „РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ ЗАВЕЩАНИЯ ВЪВ ФРАНЦИЯ“ – АВТОР: ЖАН-ИВ БОЕФАР, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА РЕГИОНАЛНИЯ СЪВЕТ НА НОТАРИУСИТЕ ВЪВ ВЕРСАЙ, ФРАНЦИЯ
- 16 „АВТЕНТИЧНИЯТ АКТ: ИНСТРУМЕНТ В УСЛУГА НА ВСИЧКИ“ – АВТОР: ПАОЛО ПАСКУАЛИС, ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪВЕТА НА НОТАРИАТИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (CNUC)
- 20 „НОТАРИУСЪТ: ПРАВНА ПРОФЕСИЯ В СВЕТА НА БИЗНЕСА“ – АВТОР: ЙЕНС БОРМАН, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ГЕРМАНСКАТА НОТАРИАЛНА КАМАРА
- 23 „РОЛЯТА НА НОТАРИУСА ПРИ НАСЛЕДЯВАНЕТО“ – АВТОР: ХОСЕ-МАНУЕЛ ГАРСИЯ КОЙАНТЕС, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИСПАНСКИЯ НОТАРИАТ

НОТАРИАЛЕН ГЛОБУС

- 27 СРЕЩА МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА РУМЪНСКИЯ НОТАРИАТ И НОТАРИАЛНАТА КАМАРА НА РБ, ПРОВЕДЕНА НА 02.09.2015Г. В БУКУРЕЩ – АВТОР НОТАРИУС ПЕТКО КЪНЧЕВСКИ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА РНК – ГР. ВЕЛИКО ТЪРНОВО

СЪДЕБНА ПРАКТИКА:

- 29 РЕШЕНИЕ № 188 ОТ 24.10.2014 Г. НА ВКС, III ГР. ОТД. ПО ГР.Д. № 424 ПО ОПИСА ЗА 2014 Г.
- 32 РЕШЕНИЕ № 199 ОТ 10 АВГУСТ 2015 Г. НА ВКС, IV ГР.ОТД. ПО ГР.Д. № 5955 ПО ОПИСА ЗА 2014 Г.

БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

- 35 УСТАНОВЯВАНЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ИМОТИ И ОТРАЗЯВАНЕТО ИМ В КАДАСТРАЛНАТА КАРТА - АВТОР: ИНЖ. МАРИЯ ПИРЯНКОВА, УПРАВИТЕЛ НА „СЕКТОР КАДАСТЪР“ ЕООД
- 39 НЯКОИ ВЪПРОСИ ПО ПОВОД ТРАНСГРАНИЧНИТЕ НАСЛЕДЯВАНИЯ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ НАТОВ – III ЧАСТ

ЗАБАВНА СТРАНИЦА

ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НОТАРИАЛНАТА КАМАРА В ЗАЛА 3 НА НАЦИОНАЛНИЯ ДВОРЕЦ НА КУЛТУРАТА

Съветът на нотариусите на Нотариалната камара на Република България на основание чл. 55, ал. 2 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност и съгласно Решение на Съвета на нотариусите (Протокол № 13 /14.11.2015 г.), свиква на 27 и 28 февруари 2016 г. от 10.00 ч. редовно Общо събрание на Нотариалната камара в Зала 3 на Националния дворец на културата, като регистрацията ще започне в 8,30 ч., при следния Дневен рег:

1.

Отчет на Съвета на нотариусите, Контролния съвет и Дисциплинарната комисия за 2015 г.;

2.

Избор на нови членове и на председатели на ръководните органи на Нотариалната камара на Република България;

3.

Обсъждане на предложение за размера на застрахователната сума по чл. 30 ЗННД;

4.

Обсъждане и определяне размера на задължителните встъпителни, годишни и допълнителни вноски.;

5.

Обсъждане и приемане на бюджета на Нотариалната камара за 2016 г.;

6.

Разни.

ДО
Г-Н ГЕОРГИ ДИЧЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪВЕТА НА
КАМАРАТА НА ЧАСТНИТЕ СЪДЕБНИ ИЗПЪЛНИТЕЛИ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ДИЧЕВ,

Бих искал да се обърна към Вас, като Председател на Камарата на частните съдебни изпълнители в България, както и към цялото съсловие, по случай професионалния Ви празник 25 ноември.

Частните съдебни изпълнители в страната положиха началото на професионалната си дейност преди едва една декада, но доказаха през изминалите години, че в редиците на младата юридическа гилдия се вляха отлично подготвени и мотивирани юристи, които чрез високите си морални и професионални качества, не само защитиха битието на професионалната общност на частния съдебен изпълнител у нас, но и доказаха, че са нужна и значима за гражданското общество правна фигура, която утвърждава професията на частния съдебен изпълнител, следи за подобряването и усъвършенстването на изпълнителния процес в България, като защитава обществения интерес и бизнеса, утвърждавайки и бранейки правната сигурност.

Фигурата на частния съдебен изпълнител е еманация на престиж и професионална етика. През кратката си десетгодишна история, Вие доказахте по недвусмислен начин, че структурата на частното съдебно изпълнение у нас преследва високи стандарти на професионализъм, има стабилни и ефективни механизми за опазване на частните граждански права и интереси, и амбициозна и напредничава визия за бъдещето. Модерният поглед към взискателните тенденции на съвременните икономически и социални процеси у нас и в Европа, както и стройната организация на съсловието, етичните норми и морални принципи, следвани от отлично подготвени и отговорни професионалисти, могат да бъдат пример за подражание и за останалите юридически гилдии в България.

С почит и уважение, позволете ми да отправя към Вас, моите най-сърдечни пожелания за здраве на всички Ваши членове, професионален и личен напредък, устрем и светлина по достойния път към отстояване и защита на обществения и граждански интерес, в рамките на европейското правно семейство, в нашата обща кауза за отстояване на една модерна и прогресираща правова България!

КРАСИМИР КАТРАНДЖИЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪВЕТА НА НОТАРИУСИТЕ
НА НОТАРИАЛНАТА КАМАРА

БЪЛГАРО - ФРЕНСКИ СЕМИНАР НА ТЕМА „ВИДОВЕ ЗАВЕЩАНИЯ, ОБЯВЯВАНЕ НА ЗАВЕЩАНИЯ И СПАЗВАНЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ПРОЦЕДУРИ. ПРАВНИ ПОСЛЕДИЦИ. ТРАНСГРАНИЧНИ НАСЛЕДЯВАНИЯ“

На 06 ноември в град София се проведе българо-френски семинар на тема „Видове завещания, обявяване на завещания и спазване на съответните процедури. Правни последици. Трансгранични наследявания“. Семинарът бе организиран от Нотариалната камара на Република България и Регионална нотариална колегия – гр. София, съвместно с Висшия съвет на Френския нотариат и Регионалния нотариален съвет към Апелативен съд – Версай.

В семинара взеха участие лектори от Висшия съвет на Френския нотариат и от Регионалния съвет на нотариусите към Апелативен съд – Версай, между които Жан-Ив Боефар, Председател на Регионалния съвет на нотариусите във Версай, Ерик Бушир и Антоан Бонен, както и лектори от страна на Българския нотариат - нотариус Ирина Радева, която представи нотариалното завещание по българското законодателство и нотариус Мариела Павлова, която представи саморъчното завещание и процедурата по обявяването му в България. Доцент г-р по международно право Венцислава Желязкова представи обстойно темата „Трансграничните завещания“. Нотариус Тиери Вашон, отговарящ за френско-българските отношения във Висшия съвет на Френския нотариат, представи темата за завещанията, тяхната обвързаност с брачния режим и свързаните с това превантивните мерки, както и темата за установяване на наследници във Франция и България, практиката на Европейските удосто-

верения за наследство и ограничения при приемането на чуждото право във Франция.

Интерес предизвикаха лекциите на Председателя на Асоциацията на Европейската мрежа на регистрите на завещанията – нотариус Филип Жирар, който представи темата за различните видове завещания в Европейския съюз, както и тази за уреждане на наследство, в случай на завещание изготвено или депозирано на съхранение в чужбина. Нотариус Жирар прикани българските нотариуси да използват по-често услугите, които предоставя мрежата, тъй като тя би била особено полезна за тях при разглеждане на казусите на трансграничните наследявания.

В края на семинара се проведоха полезни дискусии с участниците в залата, задаваха се практически въпроси, разискваха се казуси, предвид разликите при завещанията във Франция и България, както и съгласно предизвикателствата, които поставя пред нотариусите въвеждането тази година на Европейското удостоверение за наследство.

Преди началото на семинара председателите на Висшия съвет на Френския нотариат и на Нотариалната камара на Република България подписаха допълнително споразумение към договора за сътрудничество между двата нотариата, с което същият бе подновен за нов двугодишен период (2015 - 2017 година).

РАЗЛИЧНИ ФОРМИ НА ЗАВЕЩАНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

*Филип Жирар, Председател на Асоциацията
на Европейската мрежа на регистрите
на завещания /ARERT/*

Асоциацията на Европейската мрежа на регистрите на завещанията (АЕМРЗ) има за цел създаването на европейска мрежа между администраторите на национални регистри на завещанията и занапред на европейски удостоверения за наследство (ЕУН). Създадена по инициатива на Европейския нотариат, АЕМРЗ е отделна асоциация с идеална цел, чието седалище се намира в Брюксел. Понастоящем АЕМРЗ има 20 члена, всички от които са нотариати на държави членки на Европейския съюз (Германия, Австрия, Белгия, България, Хърватия, Испания, Франция, Гърция, Унгария, Италия, Латвия, Люксембург, Холандия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия към 1ви януари 2016 г., Словения) или нотариати на географски разположени в Европа страни (Нотариатите в Санкт-Петербург и Швейцария)

АЕМРЗ създаде платформа, за да даде възможност на нотариусите, които уреждат наследство, да направят справка в другите европейски регистри: в България специален заглавен показалец на техния файл на завещанията предоставя възможност на нотариусите да изберат в кои европейски регистри е търсено завещание. Българските нотариуси използват много малко тази възможност, тъй като през 2014г. са осъществени само две такива справки и нито една през 2015г. А търсенето през платформата на АЕМРЗ дава възможност да се търсят разпоредения, свързани с последната воля в 15 европейски регистри (Германия, Австрия, Белгия, България, Естония, Франция, Гърция, Унгария, Латвия, Литва, Люксембург, Холандия, Полша, Румъния и Русия посредством регистъра в Санкт-Петербург)

АЕМРЗ разширява платформата си и за справки, свързани с ЕУН. Франция и Люксембург вече са свързани, а Белгия трябва да се присъедини към тях до края на 2015 година.

РАЗЛИЧНИ ВИДОВЕ ЗАВЕЩАНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Франция и България са две страни, които имат подобни форми на завещания, както стана ясно от преходните две експозета. В Европа могат да се срещнат и други форми, които зависят обикновено от правното семейство, към което принадлежи съответната правна система.

Съгласно специалистите в областта на съпоставителното право правните системи могат да бъдат класифицирани в големи правни семейства въз основа на принципите на правните им разпоредби. В областта на завещанията тази класификация се откроява ясно, доколкото се откриват подобни форми в държави, чиито правни системи са от едно и също правно семейство. Следователно може да бъде направено едно първо разграничение между правните системи от правно-

то семейство на *Common law* (I) и правните системи с цивилистка традиция (II), които също се наричат и романо-германски правни системи. В Европа се срещат и така наречените смесени правни системи, които носят някои от характерните особености на тези две правни семейства (III).

I. ПРАВНО СЕМЕЙСТВО НА COMMON LAW

Произхождащите от това правно семейство правни системи, тоест правните системи на съставляващите Обединеното кралство нации с изключение на Шотландия, и ирландското право притежават особеността, свързана с отсъствието на автентичната форма на юридическите актове. Историческото и юридическото развитие на тези държави не е позволило развитието на институцията на нотариата, в резултат на което и на автентичния акт и следователно *a fortiori* на нотариалния акт. В резултат на това тези

правни системи разполагат основно с една форма на завещание, а именно завещание пред свидетели. Този писмен акт не е съставен непременно саморъчно от завещателя. Той обаче трябва да бъде подписан от него в присъствието на двама свидетели, които също подписват този документ, без непременно да познават съдържанието му. Свидетелите трябва да отговарят на известни условия, като например, освен че трябва да са пълнолетни, не могат да са от семейството на завещателя, нито да са заветници („бенефициери“ в англосаксонската терминология).

Завещанието е частен акт в правните системи на *Common law* и актовете, свързани с последната воля, не са регистрирани в публичен регистър. Те могат да се съхраняват от обичайния адвокат на починалия в касата му в банка или в дома му. Съществуват обаче частни регистри, които предлагат регистрация на мястото на съхранение, но това е само възможност. За сметка на това, след смъртта и след като бъде уредено наследството (и данъците платени), завещанието става изцяло публично и всеки може да получи копие от него, като се обърне към публичния регистър, в който се съхраняват актовете след смъртта. За да се избегне публичният характер и да се запази в тайна последната воля, е необходимо да се прибегне до една специфична форма на *trust*, доверителна собственост при завещанията. Без да навлизаме в детайли в правилата ѝ поради нейната сложност, доверителната собственост позволява човек да прехвърли имуществото си на друго лице, което се задължава при смъртта му да ги управлява в полза на трето лице бенефициер. И ако името на управителя е известно, то това на крайния бенефициер може да бъде запазено в тайна.

II. ПРАВНИ СИСТЕМИ С ЦИВИЛИСТКА ТРАДИЦИЯ

Правните системи с цивилистка традиция, понякога са наричани романо-германски правни системи, въпреки че включват и други правни системи. Обхващат всички романски и германски правни системи (А), както и северните правни системи в северните европейски страни (В)

А. Романски и германски правни системи

Във всички държави членки, принадлежащи на романо-германското семейство, с изключение на северните правни системи (Дания, Финландия и Швеция), тоест в 22 от 28-те държави членки на ЕС, завещанието може

да бъде изготвено под формата на автентичен акт. Изготвя се от нотариус, като формалностите, свързани с този акт, са подобни във всички държави и изискват присъствието на свидетели, които не могат да са нито заветник, нито от семейството на завещателя. Понякога втори нотариус позволява да се компенсира отсъствието на свидетели.

Държавите, които приемат автентичната форма, обикновено са въвели механизъм за регистриране на информация, свързана със завещанието, която позволява то да бъде лесно намерено при смъртта на завещате-

ля. Тези регистри могат да бъдат водени или от самия нотариат, или от държавата и напред в по-голяма част от случаите са свързани по между си благодарение на Асоциацията на европейската мрежа на регистрите на завещанията (АЕМРЗ). По този начин е улеснено откриването на завещание в Европа.

Почти всички романски и германски правни системи разполагат с една особено гъвкава форма на завещание, саморъчно завещание, чиито формалности са идентични в цяла Европа. Завещанието просто трябва да е написано, датирано и подписано саморъчно от завещателя. В този случай не е необходимо присъствие-

то на свидетели. В Португалия тази форма не съществува, а в Холандия добавят и допълнително условие за валидност на този акт. Той трябва да е връчен на нотариус, за да бъде вписан в националния регистър. Холандия е всъщност единствената европейска страна, която е превърнала вписването в национален регистър в условие за валидност на разпоредженията, свързани с последната воля. В другите страни завещателите имат обикновено възможността да ги предадат на нотариус за съхранение. В този случай нотариусът може да предложи да ги впише в националния регистър, когато съществува такъв, за да се улесни откриването им след смъртта.

Правните системи от романо-германското правно семейство познават също така тайното завещание, но не толкова системно, както предходните две форми. Последната воля е изразена писмено, но не непременно от завещателя и е предадена на нотариуса в затворен плик в присъствието на двама свидетели. Свидетелите и нотариусът подписват плика и последният изготвя акт, с който се удостоверява предаването на акта. Въпреки че е позната в много страни, тази форма на завещание е малко използвана на практика.

И накрая в някои страни съществува и допълнителна форма на завещание, несаморъчно завещание или понякога наричано завещание пред свидетели, което не е непременно написано саморъчно от завещателя. Тази завещателна форма се доближава до завещанието пред свидетели в правните системите на *Common law*, тъй като изисква подписите на завещателя и на свидетелите, чиито брой е различен в зависимост от държавите. Понякога може да бъде предадено на нотариус за съхранение. Тази форма на завещание се открива в Австрия, Хърватия, Естония, Унгария, Латвия, Чешка република и Словакия.

Б. Северни правни системи

В Европейския съюз три държави членки имат северна правна система. Това са Финландия, Швеция и Дания. В тези три страни основната форма на завещание се доближава до познатото в страните на *Common law* завещание пред свидетели. Завещанието трябва да е написано и подписано в присъствието на двама свидетели. Обичайните ограничения се прилагат и по отношение на тях (нито членове на семейството, нито заветници). [През 2014г. шведски апелативен съд отказа да приеме за действителна последната воля на

разпоредителя, изпратена с SMS няколко часа преди самоубийството му.]

В Дания съществува допълнителна форма на завещание, публичното завещание, което е подписано и предадено на „*Notary Public*“, юрист, който все пак не може да бъде приравняван с гражданско-правен нотариус, доколкото той проверява единствено самоличността и подписа на завещателя, без да преценява действителността на акта. Публичните завещания се регистрират в централен регистър, за разлика от завещанията пред свидетели.

III. СМЕСЕНИ ПРАВНИ СИСТЕМИ

Смесените правни системи съчетават правила от системата на *Common law* и от тази на държавите с цивилистка традиция. От страните членки на ЕС към това правно семейство принадлежат Кипър, Малта и, като част от Обединеното кралство, Шотландия. Приетите форми на завещание от тези страни са различни и съчетават характерни особености на двете правни семейства.

В Кипър единствената приета форма на завещание е завещание пред свидетели, която е подобна на съществуващата в държавите от семейството на *Common law*. За разлика обаче от тях, в Кипър съществува система на предаване на завещанието, поставено в запечатан с официален печат плик, на държавен служител, който отговаря за съхранението му, докато е жив завещателят. При смъртта му документът ще бъде предаден на изпълнителя на завещанието, чието име фигурира на плика, или на всяко друго заинтересовано лице.

В Шотландия завещанието пред свидетели е прието също, но преди 1995 е съществувала саморъчна форма на завещание, тоест без свидетел. Оттогава насам, въпреки че действителността на акта не зависи от присъствието на свидетели, правилното му изпълнение изисква други формалности, които на практика изискват присъствието им.

И накрая в Малта, в която съществува институцията на нотариата, автентичните и тайни завещания се приемат, както в страните с цивилистка традиция, с изключение обаче на саморъчните завещания.

Независимо от различните правни семейства съществува по-нова форма на завещание, произтичаща от Вашингтонската конвенция от 26 октомври 1973 г. относно единния закон за формата на международно за-

вещание. Тази конвенция, изготвена от Международния институт по частно право (UNIDROIT), има амбицията да предложи форма на завещание, която да бъде приета от всички национални законодателства. Предимството на тази форма е действителността ѝ във всички държави, подписали Вашингтонската конвенция.

Международното завещание е писмен акт, но не непременно ръкописно съставен. Може да е съставен от трето лице. В европейски контекст едно от предимствата му се състои в това, че може да бъде съставено на независимо какъв език. Завещателят трябва да връчи разпорежданията, свързани с последната си воля, запечатани или не, на правоспособно лице, обикновено нотариус, в присъствието на двама свидетели, пред които заявява, че предаденият документ е неговото завещание и че познава съдържанието му. Това съдържание не е необходимо да бъде познавано нито от свидетелите, нито от нотариуса. Те обаче трябва да подпишат документа в присъствието на завещателя. Към акта се прилага и удостоверение по образец съгласно Вашингтонската конвенция.

Тази форма на завещание не се ползва с очаквания от авторите на Конвенцията успех, и днес е в сила само в 7 държави членки на Европейския съюз (Белгия, която се възползва, за да замени с нея тайното завещание, Хърватия, Кипър, Франция, Италия, Португалия и Словения). Освен това дори в тези страни тя е като цяло рядко използвана.

И накрая съществува и една второстепенна форма на завещание, наречена устно завещание, прието в по-голяма част от държавите членки на Европейския съюз при много особени условия. Тази устна форма позволява на дадено лице да завещае словесно (устно) пред свидетели, когато особени обстоятелства го карат да се опасява за живота си (военно време, потъващ кораб, неизбежна смъртна опасност и т.н.). Когато отминат обстоятелствата на опасност и завещателят оцелее, тези разпоредби стават недействителни, освен ако не са преобразувани в една от приетите форми на завещание в страната му.

В заключение приетите форми на завещание в Европейския съюз се подразделят на две основни категории в зависимост от това дали страната разполага или не с нотариат. В държавите, които разполагат с нотариуси, завещателите прибягват в по-голяма част от случаите до автентичните завещания и до саморъчното завещание в променливи граници. Държавите, които не

разполагат с нотариуси, използват основно форма на завещание, която изисква присъствието на свидетели.

УРЕЖДАНЕ НА НАСЛЕДСТВО ПРИ НАЛИЧИЕ НА СЪСТАВЕНО ИЛИ СЪХРАНЯВАНО В ЧУЖБИНА ЗАВЕЩАНИЕ: КАКВИ ПРЕПЯТСТВИЯ?

На европейските граждани все по-често им се налага да пътуват в друга страна Европейския съюз по работа или в свободното си време или за да прекарат там живота си след пенсионирането. Следователно имат възможност да съставят или да предават за съхранение завещание в държава, различна от тази, на която са граждани или в която живеят. При смъртта им специалистът по право, който е натоварен с уреждането на наследството им, трябва да вземе предвид последната им воля. Влизането в сила на регламента за трансграничното наследяване засилва това изискване, като подчинява наследяването като цяло на едно право, по принцип правото на държавата на обичайно местопребиваване на починалия. В този смисъл уреждането на наследство, при което съществува завещание, изготвено или предадено за съхранение в чужбина, изисква най-напред да бъде намерено завещанието за предпочитане преди делбата и публичната продан на имуществото (I). След което натовареният да уреди наследството юрист, трябва да успее да се запознае със съдържанието му, за да отчете волеизявленията (II).

I. ТЪРСЕНЕ НА ЗАВЕЩАНИЕТО

Търсенето на завещанията е един от първите етапи при уреждане на наследството. За тази цел въвеждането на национално ниво на регистър на завещанията е особено полезно, за да се съхрани ефикасно информацията за тези актове. При настъпването на смърт обикновена справка в регистъра ще даде възможност да се разбере кои юристи съхраняват разпорежданията, свързани с последната воля. Познаването на тези разпореждания е важно, за да може да се изчисли квотното участие на всеки наследник или да се открият евентуално посочените заветници. Откриването на този юридически акт може да се окаже трудно в някои държави, където не е въведена система на вписване (А). В други държави завещанията се регистрират, но едва след настъпването на смъртта, при уреждане на наследството, което затруднява случаите на трансграничното наследяване (В).

А. Липса на регистър на завещанията

Още през 70-те години Съветът на Европа отбелязва необходимостта от въвеждането на система за вписване на информация за завещанията във всяка държава членка. С Базелската конвенция от 16 май 1972 г. относно установяване на единна система за вписване на завещанията се предлага на държавите, които желаят, да създадат регистър, в който да бъдат вписвани разпореденията, свързани с последната воля на национално ниво и в чужбина.

Въпреки, че не всички държави от Европейския съюз ратифицират този международен договор, известен брой от тях въвеждат национални регистри за вписване на информация за завещанията в съответствие с принципите му. Тези регистри са плод на държавна инициатива или на юристи, които участват в уреждане на наследство, обикновено нотариуси. Натоварени да открият изявленията на последната воля на починалия, те имат интерес от въвеждането на ефикасна система за вписване. Свързването на националните регистри илюстрира тази ефикасност, като освобождава юристите от многократни вписвания, тъй като вече е възможно да се правят справки в чуждестранните регистри посредством националния регистър.

Северните правни системи, в частност във Финландия и в Швеция, не познават институцията на нотариата. В тези страни наследяването се урежда от близките на починалия, с изключение на случаите, при които има конфликт и се налага намесата на съдия. Уреждането на наследството, което се приема като семеен проблем, не предполага намесата на юрист, в резултат на което тези държави не са въвели система за вписване на завещанията. Затрудненията се пораждат, когато завещателят живее и в друга държава членка, в която настъпва смъртта му. Нотариусът, който отговаря за уреждането на наследството, рискува да се изправи пред трудност от практически характер: как да разбере дали е било съставено завещание и ако е така, къде се намира то? Освен ако близките на починалия не се явят, на практика е невъзможно да се получи информация за съществуване на разпореденията, свързани с последната воля.

Липсата на регистър на завещанията води до голяма правна несигурност при уреждането на трансгранично наследяване. Същата несигурност се открива в държавите, които са избрали да регистрират завещанията след смъртта на завещателя.

Б. Регистриране на завещанието *post mortem*

Някои държави членки, изключително от страните на *Common law*, са въвели система за регистриране на завещанията, която не се вписва в духа на Базелската конвенция. Всъщност в Ирландия и Обединеното кралство се откриват регистри на завещанията *post mortem*, в които именно са вписани разпореденията, свързани с последната воля, след смъртта на завещателя и по-конкретно в процеса на процедурата по наследяване. В тези страни изпълнителят на завещанието или, ако няма такъв, управителят на наследството, определен от съдия, трябва да поиска от Съда да му бъде издаден акт, който се доближава до удостоверение за наследници, *Grant of Probate*. Целта на този документ е да се потвърди законосъобразността на завещанието и да се прехвърли форма на собственост на имуществото на починалия на изпълнителя на завещанието или на управителя с цел уреждане на наследството. Всъщност именно той трябва да осъществи делбата или публичната продажба на имуществото на починалия с разрешението на съда. Когато е издаден „Grant“, завещанието придобива статут на публичен документ и се вписва заедно с „Grant“ в специфичен регистър, създаден във всяка една от съставните страни на Обединеното кралство и в Ирландия. Веднъж вписано съдържанието на завещанието става достъпно за всеки, който подаде заявление и внесе ниска такса, определена от държавата.

Както и в северните правни системи има затруднение, когато завещателят почине в друга държава. При отсъствието на система за вписване на информация за завещанието докато е жив завещателят, откриването на завещанието ще е трудно, в частност ако изпълнителят на завещанието или близките не узнаят за смъртта.

Вярно е, че тези регистри приемат също така оригинала на завещанието да бъде предаден приживе. Но тук не става дума за система на вписване на информация за акта, а за система за предаване на акта, към която гражданите не са много благоприятно настроени поради ограничителния ѝ характер. След като така им бъде отнето физически изявлението на последната воля, тези, които променят решението си, всъщност трябва физически да отидат да вземат завещанието си от регистъра, чието географско разположение може да се окаже доста отдалечено от мястото им на пребиваване.

Предвид тези трудности на гражданите и юристите, на които се налага да съхраняват завещания в Англия, се предлагат частни регистри. Интересно е да се отбележи, че тези частни регистри функционират по подобен начин на регистрите, въведени в държавите, които имат нотариати. Непризнаването на тази регистри като национални от държавата, в която се намират, възпрепятства сътрудничеството с тях относно обмена на информация, свързана със съществуването на завещание, в ущърб на гражданите, чиято смърт настъпва в страна, различна от тази, в която са направили завещание.

Липсата на регистър в съответствие с принципите на Базелската конвенция се очертава като източник на трудности при уреждане на трансграничното наследяване със завещание, въпреки че дори да съществува регистър, може да се окаже трудно получаването на информация за съдържанието на разпорежданията, свързани с последната воля.

II. ЗАПОЗНАВАНЕ СЪС СЪДЪРЖАНИЕТО НА РАЗПОРЕЖДАНИЯТА, СВЪРЗАНИ С ПОСЛЕДНАТА ВОЛЯ

Нотариусът, който отговаря за уреждането на наследство със завещание, не е преодолял всички препятствия с откриването на информация за завещанието. За да му бъде предоставено съдържанието на разпорежданията, свързани с последната воля, той трябва по принцип да изпълни условията, при които се предоставя съдържанието на завещание в държавата, в която е открито разпореждането. Различните процедури (А) водят понякога до трудности, свързани с бързото получаване на търсения акт. От друга страна, освен спазването на процедурата, се изисква нотариусът да докаже законен интерес (В).

А. Различни процедури

Нотариусът, който открие завещание в чужбина, направено от починалия завещател (*de cuius*), чието наследство урежда, може да се окаже изправен пред трудности от процесуален характер в известен брой страни. В зависимост от държавата, в която е открито завещанието, получаването на информация може да се окаже всъщност повече или по-малко продължително и сложно.

В някои държави от континентална Европа, тоест в Австрия, Хърватия, Латвия, Чешката република и Словакия, предоставянето на съдържанието на разпореж-

дане, свързано с последна воля, може да се осъществи само посредством системата на съдебната взаимопомощ. Тази процедура е регламентирана от двустранна или многостранна конвенция, която определя условията, при които е възможно да се получи заверено копие на завещанието. Обикновено тя налага нотариусът, който издирва разпореждането, свързано с последната воля, да се обърне към министерство на правосъдието, което ще се свърже със съответното чуждестранно министерство. Последното ще издири притежателя на акта и ще предостави завереното му копие, ако лицето е в правото си да го получи.

В Обединеното кралство и в Англия, ако починалият разполага с имущество на територията на тези страни, нотариусът, отговарящ за уреждането на наследството, трябва задължително да получи *Grant of Probate от съда, дори починалият да не живее повече на територията и никога да не е живял там. Още повече, че в Англия издаването на този Grant се определя от изпълнението на всички данъчни формалности, свързани с английско имущество.*

И накрая в някои случаи намесата на наследници или на заветници се оказва необходима. В Кипър разпорежданията, свързани с последната воля, се притежават физически от ръководителя на регистъра, който ги съхранява в запечатани с официален печат пликове. Името на изпълнителя на завещанието или, ако няма такъв, това на близък на починалия, упълномощен да получи документа, е вписано в него. По принцип единствено тези лица могат да получат завещанието, като отидат до регистъра в Никозия, за да удостоверят самоличността си пред ръководителя на кипърския регистър. Освен това в Испания законът не разрешава на нотариуса да се свързва директно с наследниците или заветниците, които може да са посочени в завещание. Именно те трябва да проявят интерес, за да разберат дали завещанието на техния починал близък се отнася за тях. Тази ситуация разбира се създава трудности в трансграничен контекст или в много страни, където юристите се свързват с тези, за които става дума в завещанието, което трябва да отворят в рамките на процедурата по уреждане на наследство.

В този смисъл, въпреки че във всички държави членки не съществуват непременно сложни процедури за получаване на копие от разпорежданията, свързани с последната воля, в известен брой от тях, те съставляват пречка за бързото уреждане на наследството.

По същество нотариусът, който иска завещание, също трябва по принцип да докаже, че има правен интерес, което обаче не създава големи затруднения, когато става дума за нотариуса, който е натоварен да уреди наследството по силата на европейския регламент за трансграничното наследяване.

Б. Характеристики на правния интерес

Предоставянето на информация, свързана със съдържанието на завещанието, се определя в по-голямата част от държавите членки на Европейския съюз от характеристиките на правния интерес. Всъщност съдържанието на разпорежданията, свързани с последната воля, обикновено е обект на професионалната тайна на този, който ги притежава. Когато завещанието се пази от близките на починалия, се наблюдава същата тенденция, въпреки че не става въпрос за професионална тайна в пълния смисъл на думата.

Единствените изключения се срещат в държавите, където завещанието придобива статут на публичен документ незабавно след смъртта на завещателя или след като бъдат изпълнени особени формалности, като получаването на *Grant*. В този смисъл някои форми на завещание се разглеждат като публични в Малта, Португалия, Ирландия, Италия и в Обединеното кралство. Следователно в тези страни е възможно на всяко лице да бъде предоставено копие от завещанието, понякога дори след молба по интернет (като копие се изпраща след това по пощата).

В другите държави преценката на правния интерес трябва да се направи от притежателя на акта, въпреки че изглежда се оценява по чувствително идентичен начин във всички държави членки на ЕС. По принцип ще се приеме, че има такъв за посочените в завещанието законни наследници и заветници. Относно последните копие на завещанието се свежда понякога до извлечение на засягащата ги информация от него. Освен това юристът, който иска информация в полза на лице, което има правен интерес, ще бъде възприеман като имащ такъв интерес.

За сметка на това по-трудно възприето ще бъде наличието на такъв интерес при лицата, които мислят, че са били облагодетелствани (като например далечен братовчед или съсед на починалия), или при лицата, облагодетелствани в първоначално завещание, след което лишени от правата им с последващ акт, както и по отношение на кредиторите на починалия, които биха

искали да знаят към кого да се обърнат, за да покрият дълговете си. Въпреки че тези лица могат понякога да получат информация относно наследството, те не са непременно в правото си да получат дори частично копие от завещанието.

Когато на лице, което счита, че има правен интерес, му бъде отказано предоставянето на копие от завещанието, то ще има възможност по принцип да сезира съда, който ще се произнесе относно този интерес и ще може да наложи сваляне на професионалната тайна. Съдебните спорове в тази област са обикновено рядкост, което доказва, че този критерий е релевантен. В този смисъл, въпреки че свободната преценка на правния интерес може привидно да възпрепятства предоставянето на информация, тази гъвкавост обаче дава възможност за адаптация към всякакви семейни ситуации. Доколкото по-голямата част от наследствата се уреждат по взаимно съгласие, този критерий позволява да се гарантира на европейските граждани защитата на данни с личен характер, които са свързани с тях.

В заключение става дума основно за трудности от материален и процедурен характер, които забавят уреждането на наследство, за което има съставено или предадено за съхранение в чужбина завещание, в ущърб европейския гражданин.

РАЗЛИЧНИ ФОРМИ НА ЗАВЕЩАНИЯ В ФРАНЦИЯ

Жан-Ив Боефар,
Председател на Регионалния съвет
на нотариусите във Версай, Франция

ФОРМИ НА ЗАВЕЩАНИЯ

Френското законодателство налага строги изисквания по отношение формата на завещанието. Неспазването на тези изисквания води до недействителност на акта по силата на член 1001 от Гражданския процесуален кодекс.

На първо място ще разгледаме общите за всички завещания формални изисквания и след това специфичните за всяко едно от тях, като ще завърша с припомняне на основните условия за материалноправната действителност на завещанието.

1. ОБЩИ ЗА ВСИЧКИ ЗАВЕЩАНИЯ ФОРМАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ

Всички завещания са подчинени на три основни принципа: тържественост, свобода и зависимост от смъртта.

Всички завещания трябва да се писмени, лични и подлежащи на отмяна и да имат правни последици едва след смъртта на автора им.

Завещанието трябва да е писмено : тъй като завещанието в устна форма се разглежда като забранено от френския закон, без обаче тази забрана да произтича от публичния правен ред. Всъщност в международното частно право необходимостта от писмен акт може да отпадне поради необичайни обстоятелства (член 10 от Хагска конвенция от 5 октомври 1961 г., свързана с формата на завещателните разпореждания).

Завещанието трябва да е лично: завещанието е едностранен акт, който трябва да е личен по отношение на автора, поради което съвместното завещание е забранено. Съвместното завещание е това, при което

две лица, често брачни партньори, дават изявление на волята си в един и същ акт.

Съществуват подозрения, че съвместното завещание е посегателство спрямо личната свобода на завещателя, тъй като фактът, че е съставен от два души, допринася за възприемането му като общ, а не като индивидуален акт.

Завещанието трябва да подлежи на отмяна: завещанието по същество подлежи на отмяна, тъй като има правни последици едва след смъртта на автора си, защото изразява последната му воля. Докато завещателят е жив, завещанието е всъщност само проект, който винаги може да бъде променен, отменен, или опорен дори с актове срещу изпълнението му. (Пример: завещателят продава имуществото, което е завещал).

2. СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВСЯКО ЗАВЕЩАНИЕ ФОРМАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ

Понастоящем във френското законодателство са признати четири форми на завещанието.

Саморъчното завещание, автентичното завещание, тайното завещание и завещание по международен модел. Аз ще разгледам първите три форми, тъй като последната бе разгледана от нотариус ЖИРАР.

А. Саморъчно завещание

Саморъчното завещание е най-простата и най-често практикуваната завещателна форма.

1. Прегимство

Завещанието е саморъчно, когато е написано, датирано и подписано саморъчно от завещателя. Никаква друга форма не се изисква.

Желателно е обаче да се прибегне до нотариус, за

да се избегне завещанието да бъде обект на множество тълкувания, или за да се провери, че съдържанието му съответства на волята на завещателя, както и за да може то да бъде лесно изпълнено.

Дата на завещанието е изключително важна, тъй като дава възможност да се провери, че в момента на съставяне на завещанието завещателят е бил правоспособен.

А при наличието на много поредни завещания, датата позволява да се разбере кое е най-скоро съставеното.

И накрая в случай на несъвместимост на поредни завещателни разпореждания, най-старото завещание ще бъде отменено с мълчаливо съгласие.

Датата позволява също така да се разберат обстоятелствата, при които завещанието е било написано. Обстоятелства, които понякога могат да бъдат полезни за тълкуването му.

Що се отнася до подписа, завещанието трябва да е подписано от завещателя, като това условие е оправдано поради две причини :

- от една страна, подписът гарантира произхода на завещанието
- от друга и най-вече той удостоверява волята много повече, отколкото почерка.

Подписът е основно условие за действителността на завещанието.

2. Негостатък

Доказателствената сила на саморъчното завещание не е безспорна, тъй като това е частен документ, поради което не удостоверява произхода си..

Достатъчно е наследникът да оспори почерка или подписа на завещанието, за да задължи тези, които се позовават на него, да установят произхода му, и тогава именно заветникът трябва да докаже достоверността на завещанието, като сезира съдията, който да разпорежи процесуално действие, свързано с проверка на почерка.

Изключение от нестабилността на тази доказателствената сила представлява случай, при който единственият наследник е утвърден в качеството си, при отсъствието на наследници, които имат право на за-

пазена част, посредством въвеждане във владение по силата на член 1008 от Гражданския кодекс, в резултат на което има презумпция, че завещанието е достоверно.

Б. Автентично завещание

1. Негостатък

Негостатъкът на автентичното завещание е свързан със спазването на тежък формализъм, който остава много строг, както и с известна цена, вярно разумна, но много по-висока от тази на саморъчното завещание, което не струва нищо, освен разходите в централния регистър на разпорежданията, свързани с последната воля.

Завещанието е автентично, когато е съставено от самия нотариус под диктовката на завещателя и в присъствието на двама свидетели или удостоверено от двама нотариуси. След което се прочита на завещателя, който тогава заявява на нотариуса, че го е разбрал.

Освен това със Закона от 16 февруари 2015 г. се допълва член 972 от Гражданския кодекс, като се уточнява, че завещателят, който не може да говори на френски език, може да бъде придружаван от преводач, който завещателят си избира от националния списък на съдебните експерти. Диктовката и прочитът на съдържанието могат да бъдат осъществени от преводача, който ще следи за точността на казаното.

Накрая трябва да отбележим, че в резултат на Закона от 16 февруари 2015 г., когато завещателят може да пише на френски език, но не може да говори, нотариусът пише сам завещанието, или кара да го пишат ръкописно или машинно въз основа на бележките, написани пред него от завещателя, след което го прочита на последния.

Ако завещателят не чува, той се запознава със завещанието сам, но все така след прочит от страна на нотариуса.

Ако завещателят нито чува, нито чете или пише, диктовката и прочитът се осъществяват при условията, описани в четвърта алинея. Всичко това се отбелязва задължително долу в завещанието.

Накрая трябва да отбележим, че автентичното завещание е задължително, ако лицето е здравомислещо,

но не знае да пише или ако не може да пише по здравословни причини.

Завещанието е също така задължително, когато един от съпрузите желае да лиши брачния си партньор от пожизненото право върху жилището, което е било семейно.

2. Предимство

Очевидното предимство на автентичното завещание е, че то притежава силна доказателствена сила, тъй като гарантира не само датата на акта, но също така и надеждността на волята на завещателя и позволява лесното му прилагане, поради това, че е съставено в подходяща юридическа форма, както и че гарантира, че завещателят е бил напълно правоспособен, за да изрази разпореждания, свързани с последната му воля.

В. Тайно завещание

Тайното завещание, което на практика не се използва повече, тъй като съчетава недостатъците на саморъчното завещание и тези на автентичното завещание.

Защо ?

След като има дата и подпис от завещателя, то може да бъде написано от завещателя или от трето лице. В този смисъл то носи особеностите на частен документ, подлежащ на оспорване от всякакъв характер от лицата, които не удовлетворява съдържанието му.

След което се поставя в плик, запечатан с официален печат, който се предава на нотариуса, който от своя страна съставя протокол върху плика.

Завещанието по международен модел бе разгледано от нотариус ЖИРАР, но за всеки случай припомням, че международното завещание е един вид опростено автентично завещание или гарантирано саморъчно завещание, тъй като за да бъде действително, трябва да е написано от завещателя или трето лице, на някакъв език, ръкописно или по всякакъв друг начин, като завещателят трябва да декларира пред двама свидетели и нотариус или ако е в чужбина, пред дипломатически служител, че документът му е неговото завещание и че познава съдържанието му.

След което се подписва декларация от свидетелите и нотариуса в присъствието на завещателя. Нотариусът вписва датата върху завещанието и изготвя удостоверение в два екземпляра, един от които е за него, а другият за завещателя, като посочва, че формалните изисквания за международното завещание са били спазени.

В заключение, трудно е да не се говори изобщо за условията за материалноправната действителност на завещанието. Запомнете, че за да бъде действително едно завещание като всеки друг юридически акт, трябва да бъдат спазвани условия по същество.

А именно реална воля да се завещае, която не е опорочена от какъвто и да било порок, свързан със съгласието.

Способността да се завещава, която трябва да бъде придобита и действителна в момента на съставяна на завещанието, а не в момента на неговото изпълнение.

Недееспособен непълнолетен или пълнолетен под настойничество или засилено попечителство не може да прави завещания.

Съответстваща на общественения ред клауза трябва да мотивира волята на завещателя.

АВТЕНТИЧНИЯТ АКТ: ИНСТРУМЕНТ В УСЛУГА НА ВСИЧКИ

Паоло Паскуалис

Заместник-председател на Съвета на нотариатите
от Европейския съюз (CNUE)

Предвид на това, че се обръщам днес към колеги нотариуси – но също така и към участници, които не са нотариуси – трябва да приема преди всичко, че често констатираме, че хората с разочарование трябва да прибегнат, по необходимост или задължение, до автентичния акт.

Същият винаги се възприема като бюрократично и скъпо препятствие. Безполезна формалност, която изисква лично присъствие, точна процедура и известно време, за да се изслуша изчитането му, както и обясненията на нотариуса и бих добавил особено внимание в момента на подписването му.

Трябва обаче да припомним, че опитът доказва, че за сметка на това автентичният акт се превръща в съществен и неприкосновен за всички, когато възникне проблем, когато се наложи да се търси подробно и точно от терминологична гледна точка това, което е договорено в договора и което е предвидено в клаузите му.

На нас като нотариуси автентичният акт ни харесва, дори да няма никакъв проблем, когато актът следва нормалния си път към публичните регистри, към органите, за които е предназначен, към заинтересованите страни и т.н. Струва ни се, че става дума за система, която функционира, предоставя яснота и точност на споразуменията между страните, защита на правата, които са породени или прехвърлени, прозрачност и пълни данни за публичните регистри, както и че служи за филтър за многобройните и важни икономически операции, които по този начин не могат да минават незабелязани.

Поради всички тези причини можем ли спокойно да твърдим, както това е изразено в заглавието на из-

ложението ми, че автентичният акт е инструмент в услуга и в полза на всички.

Това твърдение не съставлява само горделиво изявление (даже с пропагандна цел) от страна на нотариус, а признание, което – съзнателно или несъзнателно – ни е дадено от законодателя както от страна на националния законодател, така и от този на Европейския съюз.

Всъщност не е ли вярно, че когато има нещо сериозно, именно законодателят често налага то да бъде документирано с автентичен акт? Да бъде предвидена отговорността на длъжностно лице като нотариуса?

Вярно е, че не винаги нещата стоят по един и същ начин във всички страни, но съзнанието, че нотариалният акт е надежден документ, както и че отговорността на длъжностното лице, което го е съставило, съставлява важна добавена стойност, е несъмнено разпространено усещане.

Европейският законодател също го е забелязал, както ще се опитам да обясня по-нататък.

Нека се върнем малко назад, за да се опитаме да обясним по-точно кои са „всички тези“, които се ползват от автентичния акт. Мисля, че е необходимо да се обяснява, за да се преодолее недоверието, което – както казвах – често се проявява по отношение на тържествената форма на този документ.

Актът със сигурност е полезен за заинтересованите страни: и то не защото им гарантира сигурност по отношение на датата, направените изявления пред нотариус, съществуването на приложени документи, но също така и заради ползата от контрола за законност, който осъществява нотариусът по отношение

на съдържанието на акта, и задължението за съвет и помощ, които трябва да предостави. Предвид това, че правните системи днес са все по-сложни, помощта от страна на експерт допринася несъмнено за избягването на грешки и съответно на инциденти и щети.

Но автентичният акт не служи само за уреждане на споразумения между страните, които ги подписват, а поражда правни последици и по отношение на други субекти. Всъщност много често е предназначен да бъде вписан в публичните регистри, които от своя страна служат за удостоверяване на право по отношение на общността и публичните власти. Освен това е предназначен да предоставя данни, с които трябва да са запознати публичните администрации, за да опазят интересите на всички (данни относно прозрачността на икономическа операция например или относно контрола върху плащането на данъци, спазването на стандарти за защита на околната среда, качеството на строителството и т.н.).

Освен това автентичният акт притежава обикновено две качества, които го доближават много до актовете на съдиите: привилегированата доказателствена сила и изпълнителната сила. Това са според мен двете характеристики, които позволяват повече от други да се говори основателно за автентичния акт като за превантивен правен инструмент. Става дума за характеристики, които са свързани с историческите корени и – бих казал – са функционални за автентичния акт.

Средновековният исторически произход на автентичния акт ни бе припомнен също така по случай на последния конгрес на нотариусите във Франция, посветен изрично на правната сигурност и на преимуществото, което дава удостоверяването, през май в Страсбург, където бе припомнено, че автентичният акт се ражда от изискването да се разполага предварително със сигурен и точен документ, сигурен също така от гледна точка на законното си съдържание, без да е необходимо след това да се прибегва до съдия.

Днес можем да кажем, че това изискване в крайна сметка не се е променило, а се е обогатило с елементи, които допринасят за предоставянето на все по-състоятелно съдържание на акта.

Но историческият произход на тази функция и фактът, че от векове се упражнява, не трябва да ни кара да мислим, че понастоящем е остарял продукт, само един спомен от средновековието, който вече не е потребен на информационното общество днес.

Понастоящем обществото, в което живеем, има все повече и повече нужда от сигурност, особено в правната сфера, в която се наблюдава постоянно увеличаване на правилата (и често по хаотичен начин), се нуждае от бързо достъпни гаранции, без да се налага да прибегва до дългите срокове на постановяваните от съдилищата решения.

Много са примерите и доводите, които можем да изтъкнем, за да докажем ползата от използването на автентичния акт, но за тази цел мисля, че е целесъобразно да се позовам на правото на Европейския съюз.

Същото винаги е отдавало голямо значение на автентичния акт.

Още член 50 от Брюкселската конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, сключена между държавите членки на Европейската общност, гласи:

„Документ, който е официално съставен или вписан като официален документ и подлежи на изпълнение в една от договарящите държави, се обявява за подлежащ на изпълнение в друга договаряща държава в съответствие с процедурата по член 31 и следващите. Молбата може да бъде отхвърлена само ако изпълнението на документа противоречи на обществения ред в държавата, към която се е обърнало лицето. Представеният документ трябва да отговаря на изискванията за установяване на неговата автентичност в държавата по произхода. Разпоредбите на дял III, раздел 3 се прилагат съответно“.

Така страните от общността се договарят към автентичните актове да се подхожда както по отношение на съдебните решения и следователно да се пристъпва към тяхното принудително изпълнение след обикновено производство по екзекватура (*exequatur*), по силата на споменатите член 31 и следващи (с голямо предимство в полза на автентичния акт по отношение на съдебните решения, а именно, че може да се откаже екзекватура само ако изпълнението на документа противоречи на обществения интерес, докато изключенията за съдебните решения са много повече: вж. членове 27 и 28 от Конвенцията).

Особено показателно от гледна точка на тълкуването и приложението на правилото по силата на вече цитирания чл. 50 се оказва решението на Съда на Европейските общности от 17 юни 1999 г., дело C-260/97 (*Unibank*).

Накратко става дума за иск, подаден от датска банка, която моли да използва, като подлежащи на изпълнение в Германия (по силата на чл. 50 от Конвенцията), три акта за вземания, съставени като частни документи и ползващи се съгласно датското право с изпълнителна сила.

Показателно е, че Съдът (и още по-изчерпателно генералният адвокат, чието заключение е прието безусловно) отказва приложението на цитирания чл. 50 по отношение на такава категория актове с мотива, че нормата трябва да се разглежда като отнасяща се изключително до уреждане на изпълнителната сила на „автентичните актове“ (определени като актове, при които се предвижда намесата на публичен орган или на лице, на което са делегирани публични правомощия, чиято функция се състои не само в удостоверяване на подписа, а също така в проверка на законността на съдържанието на акта), като се произнася така не само поради буквалното съдържание на самото правило, но също така и поради смисъла на съществуването му, свързан с приравняването на правилата за принудително изпълнение на посочените актове с тези за съдебните решения, което налага за същите особено надежден и сигурен произход, а не просто от частен характер.

Все така на общностно ниво се стига в същата връзка до приемането на Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година („Брюксел I“, чл. 57¹) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (който замени Брюкселската конвенция и гнес на свой ред е заменен от член 58 от новия Регламент 1215/2012, „Брюксел I-a“²), чл. 25 от Регламент № 805/2004³ за въвеждане на европейско изпълнително ос-

нование при безспорни вземания и чл. 46 от Регламент № 2201/2003⁴ относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност („Брюксел II-a“), който също приравнява в тази област признаването и изпълнението на автентичните актове до това на съдебните решения.

Текстът на Регламент 805/2004 (ТЕЕ), по-специално в светлината на насоките на доктрината и най-вече на съдържанието на вече посоченото решение *Unibank* дори предоставя дефиниция на публичния акт.

Става дума за предвидената в чл. 4, т. 3, съгласно която „публичен акт“ е документ, който е съставен от публичен орган или друг орган, който е оправомощен за тази цел от държавата членка, от която произхожда, удостоверяването на който се свързва не само с подписването, но и със „съдържанието“ на документа⁵ (като по този начин изрично и ясно подчертава, както вече това бе очертано в цитираното решение *Unibank*, аспекта, свързан с контрола за законност, който трябва да упражнява длъжностното лице).

По този начин се стига в пълно съответствие с правните системи от романо-германски произход, в които съществува и се използва този вид документи, до истинска дефиниция на автентичния акт в общностното право: посоченият акт е в пряка връзка с функцията на длъжностно лице, упражнявана от неговия съставител в системата му по произход и дейността му не трябва да се свежда единствено до удостоверяване на верността на подписа, а да включва и контрол върху законността на акта.

Именно в същия дух се вписва и Регламент № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка.

Планието на автентичния акт може да бъде отказано само ако явно противоречи на общественения ред (ordre public) на сезираната държава членка.

4 „Член 58. 1. Автентичен акт, който има изпълнителна сила в държавата членка на произход, подлежи на изпълнение в другите държави членки без да е необходима декларация за изпълняемост. Изпълнението на автентичния акт може да бъде отказано само ако явно противоречи на общественения ред (ordre public) на сезираната държава членка.

5 „Член 4 - Дефиниции. За целите на настоящия регламент се прилагат следните определения: [...] 3. „публичен документ“: а) документ, който е бил формално съставен или регистриран като публичен документ и удостоверяването на който: i) се свързва с подписването и съдържанието на документа, и ii) е съставен от публичен орган или друг орган, който е оправомощен за тази цел от държавата членка, от която произхожда“.

1 „Член 58. 1. Автентичен акт, който има изпълнителна сила в държавата членка на произход, подлежи на изпълнение в другите държави членки без да е необходима декларация за изпълняемост. Изпълнението на автентичния акт може да бъде отказано само ако явно противоречи на общественения ред (ordre public) на сезираната държава членка.

2 „Член 58. 1. Автентичен акт, който има изпълнителна сила в държавата членка на произход, подлежи на изпълнение в другите държави членки без да е необходима декларация за изпълняемост. Изпълнението на автентичния акт може да бъде отказано само ако явно противоречи на общественения ред (ordre public) на сезираната държава членка.

3 „Член 58. 1. Автентичен акт, който има изпълнителна сила в държавата членка на произход, подлежи на изпълнение в другите държави членки без да е необходима декларация за изпълняемост. Из-

пълнението на автентичния акт може да бъде отказано само ако явно противоречи на общественения ред (ordre public) на сезираната държава членка.

Накратко във всички цитирани случаи принудителното изпълнение, което зависи от основание, включено в автентичен акт, ще бъде приложено по принцип съгласно правилата, предвидени за съдебните решения след обикновена екзекватура (*exequatur*) от страна на компетентния орган на страната, където трябва да бъде изпълнен актът, като тази формалност не е необходима при наличие на европейско изпълнително основание (Регламент № 805/2004) или във връзка със задължения за издръжка (Регламент № 4/2009) или съгласно новия текст на член 58 от Регламента Брюксел I-a⁶.

Освен това във всички случаи се изключва (което е ясно от само себе си) противопоставянето на изпълнението въз основа на евентуално нарушение на правата на защитата или въз основа на всяко друго нарушение на процесуалните норми, които са безсмислени в случаите, при които е подписан автентичен акт. Същият в крайна сметка представлява в областта на общностното право още по-лесно за използване изпълнително основание от решението на съдия.

Следователно общностното право урежда отдавна използването на нотариалния акт, съставляващ изпълнително основание в една или друга страна на Европейския съюз.

Освен това, трябва да отбележим, че считано от решението на Съда от 17 юни 1999 г., C-260/97 (*Unibank*) съществува общностна дефиниция на автентичния акт, съгласно която това е документ, който е съставен от публичен орган или друг орган, който е оправомощен за тази цел от държава, от която произхожда, и който има функции, свързани не само с удостоверяването на подписа, но и на съдържанието на документа в неговата цялост.

Днес обаче общностното право отива още по-далеч с европейския регламент относно наследяването (ЕС 650/2012), който предвижда в чл. 59 (Приемане на автентични актове), че:

„Автентичните актове, съставени в дадена държава членка, имат същата доказателствена сила в друга държава членка, както в държавата членка по произход, или възможно най-сравнимото действие, при условие че това не противоречи явно на обществения ред (ordre public) в засегнатата държава членка.“

Следователно днес доказателствената сила на автентичния акт е призната също така от правото на

ЕС. А това е особено показателен факт.

Чл. 59 от Регламент № 650/2012 съдържа и други важни разпоредби, които се отнасят до автентичния акт, но който нямам време да разгледам днес.

Накратко, бих казал, че трябва да сме удовлетворени от свършената от законодателя на Европейския съюз работа и да си представим, че от тази първа стъпка, направена в Регламента за наследяването, може да се стигне до развиването на истинска обща доктрина, истинска система от правила, които да благоприятстват движението на автентичния акт в европейското правно пространство, каквато амбиция имаме ние, нотариусите, от известно време вече.

Наш ред е сега да съумеем да докажем каква е стойността на нашия автентичен акт, не само в съответните ни страни, но също така – както казвах – в цялото европейско правно пространство.

Призвани сме да докажем, че европейският нотариат съставлява здрава и надеждна мрежа. Призвани сме да развием общ език, още по-обща култура от притежаваната от нас вече. Трябва да се освободим от каквото и да е „национално“ табу (което все още имаме); сега е моментът да докажем, че умеем да мислим и да действваме „по европейски“.

Европа (Европейският съюз, както и целият континент) е понастоящем често поставяна под въпрос. Не липсват големи и малки кризи, но Европа на правото постоянно върви напред, като лично мога да кажа, че тя доказва способността си да постига успехи.

Европейският нотариат е напълно в състояние да участва в развитието и разпространението на европейското право на целия континент и може да го прави от една, бих казал, привилегирована позиция на близост с гражданите и с техните изисквания.

⁶ „Автентичен акт, който има изпълнителна сила в държавата членка на произход, подлежи на изпълнение в другите държави членки без да е необходима декларация за изпълняемост.“

НОТАРИУСЪТ: ПРАВНА ПРОФЕСИЯ В СВЕТА НА БИЗНЕСА

Нотариус Йенс Борман
Председател на Германската нотариална камара

В Германия търговското право и особено корпоративното право е сред основните сфери на дейност на нотариусите. В ролята на „конституционно право“ за търговските дружества, корпоративното право като цяло е от особено значение в пазарната икономическа система. Това включва множеството задачи и функции, които германското корпоративно право е поверило на нотариусите.

Има две различни теории за целта на корпоративното право. За онагледяване можем да ги наречем теорията „Свобода на договаряне“ и теорията „Държавна регулаторна политика“. Първата възприема закона като модел, предоставен, за да опростява частно договаряните споразумения. Втората разбира закона като държавно уреждане на регулаторна рамка, от която не можем да се откажем и която не можем да изберем да не прилагаме. Теорията „Държавна регулаторна политика“ е традицията, следвана най-вече от корпоративното право на континентална Европа. Предмет на настоящата разработка са основните елементи на неговата регулаторна рамка, въз основа на примера на германското корпоративно право и важните функции, които изпълняват в него нотариусите.

Необходимостта от регулаторна рамка трябва да се оценява въз основа на стандартизирани интереси. Във фирменото право тези интереси могат да се групират в категории лица, които са заинтересовани от дружеството или засегнати от неговата търговска дейност. Това се отнася преди всичко за кредитори, акционери и/или съдружници. От друга страна може да се направи категоризиране въз основа на различните регулаторни инструменти. Ще се съсредоточим върху категориите регулаторни инструменти, представляващи основни еле-

менти от корпоративното право на континентална Европа. Те са: (1) организационната структура на фирмата; (2) надеждността на информацията, съдържаща се в търговския регистър; (3) защитата на интересите на малцинствата; и (4) капиталовата структура на фирмата.

Тази разработка демонстрира, че в Германия нотариусите играят съществена роля в обезпечаването на целите заг тези принципи и на добре балансиран подход за всички участници. Наред с одитора, самите нотариуси съставляват основен елемент от корпоративното право на континентална Европа. В ролята на „външен контрол“ те осигуряват правни механизми за регулиране, разположени извън фирмата.

1. Нека първо се спрем на **организационната структура** на дружествата. Регулаторната рамка за организационната структура на фирмата се влияе от множествеността на интересите. Трябва да се вземат под внимание както различните интереси, представлявани в самото юридическо лице, така и тези, представлявани в правната му среда. По отношение на вътрешните отношения в дружеството, законът трябва по-специално да регламентира конкурентните интереси сред акционерите, както и да осигурява правила за управление на фирмата, а ако е приложимо – и за членовете на надзорния орган.

В Германия нотариусите играят съществена роля, като консултират акционерите или съдружниците относно оптималния вид и структура на дружеството. Германското законодателство изисква заверяване истинността на учредителния акт на видовете дружества, чиято отговорност е ограничена – GmbH (дружество с ограничена отговорност) и Aktiengesellschaft (акционерно дружество). Освен това съдружниците в много

случаи доброволно искат заверяване истинността на дружествените договори. Това означава по-специално, че нотариусът първо изяснява обстоятелствата и проучва действителните намерения на страните. Въз основа на това той съставя индивидуални, „поръчкови“ устави и дружествени договори. Същевременно той взема под внимание ограниченията, поставени от приложимото законодателство и юриспруденция. По този начин нотариусът осигурява и материалната изрядност и валидност на правната рамка на дружеството. Освен това, като изпълнява ролята на независим, безпристрастен съветник, нотариусът отчита интереса на всички учредители, като способства да се предотвратят по-нататъшни правни спорове между акционерите/съдружниците.

Ето защо нотариусите са изначалните експерти за консултации по корпоративно право, особено по отношение на сформирането на дружество, промяна на устава или дружествения договор, реструктурирането на фирмата и сключването на договори между дружества.

2. Надеждността на информацията, съдържаща се в търговския регистър, е друг важен фактор в корпоративното право на континентална Европа. Търговските регистри трябва да осигуряват прозрачност на дружествените структури и представителството на фирмите, с което да допринасят за правната сигурност при всяка търговска сделка. В този контекст нотариусът, в качеството си на изпълнител на обществена служба, играе ключова роля, тъй като не само проверява самоличността на учредителите/акционерите/съдружниците и директорите, но и – на първо и най-съществено място – чрез процеса на заверка на истинността осигурява валидността на устава/дружествения договор и заявяването им за вписване в публичния регистър. Именно високочестотените данни, вписвани в публичния регистър, гарантират съдържанието му пред страните по правни сделки. Високото качество на данните обаче може да се осигури единствено от нотариус или друг изпълнител на публична служба, който извършва задачи, свързани с индивидуално съветване и пълна правна проверка, осигурявайки необходимата точност на търговския регистър. Самият Европейски съюз смята ролята на публичния служител в процедурата по учредяване за толкова важна, че в член 11 от Директива 2009/101 той предвижда:

„Във всички държави членки, чието законодателство не предвижда предварителен административен или съдебен контрол при учредяване на дружеството, учредителният акт, уставът на дружеството и всички изменения в тези актове трябва се съставят или заверят в надлежната форма.“

За да бъде обаче регистърът надежден и прозрачен, участието на нотариусите в учредителния процес не е достатъчно. То е необходимо и впоследствие, при промени в дружествената структура и покупко-продажбата на акции/дялове.

По този начин страните по правни сделки могат напълно да се опият на съдържанието на регистъра. В Германия официално извлечение от регистъра струва 4,50 евро. Така той представлява достъпен за всекиго, напълно надежден източник на информация. Данните се поддържат актуални. Дори ако съдържащите се в публичния регистър данни са грешни, позоваването на тези данни от трети лица се зачита, ако е направено добросъвестно. Другата страна на монетата е, че чрез тази разпоредба за добросъвестност – която улеснява сделките – е възможно реалният акционер/съдружник да изгуби собствеността си или дружеството да бъде представявано от неправилно лице. Конституционно това може да се оправдае единствено ако безпристрастен изпълнител на публична служба има компетентността да подава заявления за вписване и да наблюдава вписването в публичния регистър.

Правните системи, които не предвиждат такива проверки за законност и самоличност, изискват тежки, комплексни проучвания от правни експерти, което означава значително по-високи разходи по сделките в съответните страни. Тези разходи за правно-икономически анализ се поемат от пазара. Ненадеждните регистри обаче са в ущърб и на самите фирми. Английският търговски регистър (Companies House) например предупреждава регистрираните дружества и предприемачите, желаещи регистрация, че съдържащата се в регистъра информация може да бъде грешна или променена и следователно е възможно измамно поведение да доведе до загуба на статута на акционер/съдружник в дружеството.

3. Акционерите са икономическите притежатели и съответно принципно са господарите на дружеството. Интересите на дружеството са съставени (изключително или главно) от техните интереси. Както е по принцип при упражняването на лична автономия в частното право, волята се изразява под формата на правен акт. В корпоративното право предвиденият за целта акт е решението на акционерите/съдружниците. Доколкото акционерите/съдружниците са в съгласие помежду си или всички акции/дялове са собственост на един акционер/съдружник, упражняването на контрол не е проблемно. Ако обаче акционерите/съдружниците следват различни цели в конкретен случай, често пъти е невъзможно да се постигне единодушие. Това води до фундаменталната не-

обходимост от вземане на решения с мнозинство. Съответно идва ред на третия основен елемент: регулаторната рамка относно **защитата на интересите на малцинството** от злоупотреби от страна на мнозинството акционери/съдружници.

Разпоредбите в тази връзка включват например правото да се свиква и да се участва в събрания на акционерите/съдружниците, включително правото на изслушване, на информация, на глас и на оспорване на решенията. Тези права са особено важни, ако дружеството се контролира от акционер/съдружник, който се опитва да използва влиянието си за собствените си интереси без оглед на интересите на дружеството и останалите акционери/съдружници. Други въпроси – при търгувани на борсата акционерни дружества – включват свързаните с капиталовия пазар конфликти на интереси между акционерите, притежаващи инвестиционни пакети, спекулантите и институционалните инвеститори.

В Германия защитата на интересите на малцинството се постига, наред с други способи, и чрез участие на нотариусите във въпросите на корпоративното право. Загължението на нотариуса е да консултира участващите страни относно правните последици от устава/дружествения договор и от други сделки. Предоставяните от нотариусите съвети са особено важни в корпоративното право. По-специално в хода на учредяване на дружеството нотариусът трябва да уведоми страните относно правилата във връзка с увеличаването на капитала и потенциалния риск от отговорност на учредителите. Наред с това нотариусът трябва да гарантира, че страните без опит и експертни познания не са поставени в неравностойно положение, което може да е особено важно при новосъздадени дружества и при разпределянето на акции сред служители. Важната функция, която изпълняват нотариусите за защитата на интересите на малцинството, е отразена и в правното изискване решенията на общото събрание на акционерното дружество в общия случай да се записват от нотариус. По този начин той не само изпълнява функцията на протоколист, но и следи за редовното протичане на събранието и коригира процедурата, ако забележи нередности.

4. И накрая нека се спрем на четвъртия основен елемент, а именно **капиталовата структура** на дружествата. Тя е от особено значение за гарантиране защитата на кредиторите им. Това трябва да се разглежда в светлината на следното съждение: чрез осъществяване на търговска дейност посредством дружество, чиято отговорност е ограничена, предприемаческият риск се прехвърля върху дружеството като отделно юридическо

лице. В общия случай акционерите/съдружниците не носят отговорност за загълженията на дружеството. Те само правят конкретни капиталови вноски в дружеството. Активите или капиталът на дружеството, с който то отговаря – т.нар. фонд за загължения – се създава основно от тези вноски. Той е съставен от активите на дружеството, с които могат да бъдат удовлетворявани кредиторите. Кредитоспособността на предприятието зависи изцяло от него, ако не е осигурено допълнително обезпечение. Следователно фондът за загължения е особено важен за кредиторите, а съответно – и за акционерите/съдружниците в дружеството. Правната система трябва да гарантира, че определена част от капитала, с който дружеството отговаря, се натрупва в дружеството и се запазва във времето по възможно най-добрия начин. С това са въведени двата основни стълба на правната система: принципите на „увеличаване на капитала“ и „запазване на капитала“. В правен аспект и двата гарантират, че обещаният на дружеството капитал действително се внася и не се изтегля обратно. Така контрагентите и останалите акционери/съдружници могат да разчитат на съответното ниво на капитализация.

В германското законодателство двата принципа са отразени от сложни разпоредби: от една страна те поставят правила за начина, по който трябва да се заплащат вноските, а от друга страна те гарантират, че капиталът се запазва в дружеството. Тези разпоредби обхващат и участието на нотариусите: нотариусът подава заявлението за вписване на учредяването на дружеството или решението за увеличаване на капитала в търговския регистър – което във всеки от случаите е необходимо за правната му валидност – единствено ако ръководството е потвърдило, че акционерният/дяловият капитал е внесен и то може свободно да разполага с него.

Друга важна функция, която изпълняват нотариусите за защита на кредиторите на дружеството (както и неговите акционери/съдружници), е сигурното установяване самоличността на лицата „за“ дружеството. То включва акционерите/съдружниците и управителите на дружеството, заедно с тяхната представителна власт и правна дееспособност. Това установяване на самоличността е належащо с оглед предотвратяване кражбата на самоличност и завземането на фирми, което е особено важно за установяването на надеждна среда за търговски сделки. Освен това сигурното установяване на самоличността играе съществена роля и в борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма.

„РОЛЯТА НА НОТАРИУСА ПРИ НАСЛЕДЯВАНЕТО“

*Нотариус Хосе-Мануел Гарсия Койантес,
Председател на Испанския нотариат*

17 август 2015 г. е дата от особено значение за всички граждани на Европейския съюз. Всъщност става дума за датата, на която ще влезе в сила изцяло Регламент (ЕС) № 650/2012 от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство. Такова е „официалното наименование“ на този важен регламент.

Но защо всъщност е важен този регламент за европейските граждани? Причината е много проста.

Принципите на свобода на установяване и на свобода на предоставяне на услуги са два основни стълба, на които се опира европейското изграждане, като благодарение на тях нараства в невероятни размери броят на европейските граждани, които работят, установяват се, купуват дом или създават семейство в държава, различна от държавата им по произход. Самата Европейска комисия посочва, че 8 милиона европейци не живеят в държавите си по произход; че 2,5 милиона недвижими имота принадлежат на лица, които живеят в държава, различна от тази, в която се намират имотите им, както и че има 16 милиона международни брачни двойки в Съюза. По отношение на наследяванията, броят на новите международни наследявания се оценява приблизително на около 450 000 годишно, които възлизат на обща сума от над 123 000 милиона годишно.

Всички ние, които се посвещаваме на тази област от правото в ежедневната ни работа (и в частност нотариусите), сме имали възможност да установим колко сложно е явлението, свързано с международните наследявания, доколкото наследяването на имущество на

починало лице може да се урежда от различни национални правни системи, с логично произтичащите от това проблеми, свързани с фрагментиране на наследството или със стълкновение на несъвместими по между си законодателства. Смъртта на член от семейството е винаги тъжно събитие. Не трябва да задълбочаваме тъгата, като натоварваме семейството с правни проблеми, свързани с трансгранични положения. Това е причината, поради която отдавна беше необходимо да се предприемат действия на европейско ниво в тази област.

В този смисъл Регламент 650/2012, който ще разгледаме, има за цел да се избегнат паралелни производства по въпросите на наследявания, при които се противопоставят трансгранични елементи, както и да се осигурят принципи и критерии за уеднаквяване на приложимото право в областта на наследяването от 17 август 2015 г. нататък.

Генезисът на този регламент е много дълъг. На срещата си в Брюксел на 4 и 5 ноември 2004 г. Европейският съвет приема „Хагска програма: укрепване на свободата, сигурността и правосъдието в Европейския съюз“. В тази програма се подчертава необходимостта от приемане на инструмент в областта на наследяването, уреждащ по-специално въпросите на стълкновението на закони, компетентността, взаимното признаване и изпълнение на решения в областта на наследяване на имущество на починало лице и европейското удостоверение за наследство.

Впоследствие, на 1 март 2005 г. Комисията публикува „зелена книга“ за консултации. Въз основа на получените отзиви и на различните предварителни дейности на 14 октомври 2009 г. Комисията представя първо

предложение за регламент за наследяванията, на който Европейският съвет от 10 и 11 декември същата година дава сериозен тласък посредством приемането на „Стокхолмска програма — Отворена и сигурна Европа в услуга и за защита на гражданите“.

В крайна сметка Регламентът е приет и публикуван в Официален вестник на Европейския съюз на 27 юли 2012 г. Той предвижда разпоредбите му да са приложими по отношение на наследяването на починали лица, считано от 17 август 2015 г. включително.

Важно е да се определи приложното му поле.

Регламентът се прилага по отношение на наследяване на имущество на починало лице в стриктен смисъл. Това означава, че не се отнася до области, имащи връзка с наследяването, но независими от него. Следователно, той не разглежда нито възрастта, нито дееспособността на лицата, нито правата, свързани с личността като цяло, нито семейното право. От приложното му поле се изключват правата на собственост, даренията и целия режим на вписване на права в различни регистри, както и правните последиците от вписването им.

Регламентът не предвижда уредба по същество на правото на наследяване. Става дума просто (но което никак не е малко) за установяване на уеднакви критерии относно приложимото към наследяването право, както и за гарантиране на взаимното признаване и приемане на съдебни решения и на автентични актове и за тяхното изпълнение.

Прилага се изключително по отношение на международните или трансгранични наследявания, които по принцип са свързани със съществуването на активи в различни държави членки или трети страни, но без да се изключват други възможни положения.

Освен това, регламентът има универсален характер; следователно държавите членки на Европейския съюз ще го прилагат по отношение на всички граждани от чужди страни.

Регламентът се прилага по отношение на всички държави членки на Европейския съюз с изключение на Обединеното кралство, Ирландия или Дания. По отношение на действието на Регламента, тези три страни ще бъдат разглеждани като трети страни или като държави, които не са членки на ЕС.

Регламентът урежда много важни въпроси, свързани с наследяванията, които имат трансграничен елемент. Можем да изтъкнем например:

— Въпроси, свързани с компетентностите на съдебни органи или орган със съдебни правомощия, които участват в разрешаването на спорове, свързани с на-

следяване.

— Въпроси, свързани с материалноправната действителност и действителност на формата на разпореденията с имущество в случай на смърт.

— Въпроси, свързани с назначаването на управители на наследствено имущество и с признаването на техните правомощия.

— Други въпроси, свързани с непотърсено наследство.

— Признаване и изпълнителна сила на съдебните решения.

Но най-важното, а именно това, което оправдава самото съществуване на регламента и което изчерпва правовата му максима, е необходимостта да се избегнат паралелните производствата по въпросите на наследяването в няколко държави членки. За тази цел установява единен критерий за определяне на съда и приложимото към трансграничните наследявания право: мястото на обичайно местопребиваване на починалия.

Същевременно други три основни принципа определят същността на Регламента:

— Гражданите ще имат възможността предварително да планират наследяването си, като изберат законодателството на държавата, чиито граждани са, както приложимото към наследяването им право.

— Решенията и автентичните актове ще се ползват със свободно движение в рамките на Европейския съюз.

— Европейското удостоверение за наследство ще даде възможност на гражданите да доказват в рамките на целия Европейски съюз качеството си на наследник или на заветник или правомощията на управител на наследствено имущество или на изпълнител на завещания.

Нека да разгледаме тези важни нововъведения с малко повече подробности.

1) Приложимо към наследяването право.

Както казахме, това е правото на държавата на обичайно местопребиваване на починалия към момента на смъртта му (член 21.1).

Трудно е да се определи точно какво означава понятието „обичайно местопребиваване“. Освен това не трябва да забравяме съществуването на евентуални разлики между различните държави на Европейския съюз относно правното определяне на това понятие. Именно, за да се запази практическото им приложение, регламентът полага сериозни тълкувателни усилия. По принцип, обичайното местопребиваване би следвало

да показва „тясна и стабилна връзка със съответната държава“.

Поради същата причина член 21.2 от Регламента позволява на лицата, които имат пряка и легитимна връзка с наследяването, да могат да докажат, че към момента на смъртта си починалият е бил „по-тясно свързан“ с държава, различна от тази на обичайното му местопребиваване (като например в случай на преместване или на неотдавнашно прехвърляне на собственост към друга държава).

С изтъкването на последното обстоятелство се цели да се докаже, че обичайното местопребиваване на починалия е било в тази друга държава, а не местопребиваването му към момента на смъртта. Доказателството трябва да се позовава на обстоятелствата от живота на починалия в годините преди смъртта му и в момента на смъртта му. Трябва да се оцени продължителността и редовността на престоя на починалия в съответната държава, както и условията и причините за този престой. Трябва да се отчита най-вече „мястото, където са били съсредоточени интересите на неговия семеен и социален живот“. Това ще даде възможност да се стигне до извода за съществуването на „тясна и стабилна връзка“. Определянето на приложимото към наследяването право е от най-голямо значение, защото именно то ще уреди всички въпроси, свързани с откриването на наследството, момента и мястото на същото, квалифициране на способността за наследяване, свободата на завещателя да разполага с активите си, задълженията и тежестите, които може да наложи завещателят, възможността да лиши от наследствени права и правилата относно действителността, тълкуването, изменението и отмяната на завещанието.

Това право ще урежда също така и предаването на активите от наследството на наследници и заветници, последиците от приемането или отказа от наследство и завет. От приложимото към наследяването право ще зависят и правомощията на наследниците и на управителите на наследственото имущество и правилата на делбата на наследството.

2) Свободно движение на автентичните актове.

Член 59.1 от Регламента (приемане на автентичните актове) е от особено значение. Същият гласи: „Автентичните актове, съставени в дадена държава членка, имат същата доказателствена сила в друга държава членка, както в държавата членка по произход, или възможно най-сравнимото действие, при условие че това не противоречи явно на обществения ред (*ordre public*)

в засегнатата държава членка.“

Следваната от този член доктрина не е нова и се вписва в рамките на много по-широк въпрос от голямо значение за общността: а именно въпросът за свободното движение на автентичните актове в рамките на Европейския съюз. Става дума разбира се за приемането на свободното движение на документите в Съюза, не по безразборен начин, а в светлината на някои критерии. Следователно трябва да се отговори на следния въпрос: При какви условия дадена правна система позволява документ с чуждестранен произход да замени съответния национален документ или поне да има същото или подобно действие (изпълнителна и доказателствена сила) в различна правна система от тази на системата по произход?

Отговорът се намира в равностойността: допустимостта ще бъде гарантирана, ако двата документа са равностойни по форма и действие (правни последици). Това означава, че изготвянето на документа трябва да подлежи на един и същ или подобен контрол в двете държави. А изискваните от допускащата държава правни последици за собствените ѝ документи трябва да бъдат също признати в държавата по произход. Последната точка е много важна, тъй като не може да се претендира, че един акт има повече правни последици навън, отколкото признатите в държавата му по произход. Също така не може да се претендира, че даден акт има правни последици в държавата на местоназначение, каквито не се признават на издаваните в същата държава национални документи.

Следователно можем да твърдим, че „теорията на равностойността“ вече е приета в доктрината и законодателството на общността, както и че разглежданият член 59.1 изпълнява или се опитва да изпълни същите тези принципи. Съдържащият се в член 59 израз „възможно най-сравнимото действие“ налага обаче да разгледаме внимателно случаите, при които ще се иска приемане на чуждестранни автентични актове по силата на този член.

3) „Professio iuris“.

Друга важна новост, която са внася от регламента: допускането при определени обстоятелства на „*professio iuris*“, тоест на възможността да се избере (в завещание, договор за наследство или разпореждане с имущество в случай на смърт като цяло) приложимото към наследяването право. Това е пряка последица от принципа, съгласно който наследяването трябва да се

урежда по волята на починалия.

Регламентът обаче ограничава тази възможност за избор, като предвижда в своя член 22.1, че всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чиито гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта му.

Следователно не съществува абсолютна свобода на действие, тъй като е необходимо да има разумна връзка с наследяването. По този начин е направен опит да се избегне възможността завещателят да избира право с намерението да ограничи правата или да лиши от такива свои близки, които им се полагат по силата на националното законодателство.

Регламентът е предвидил случая, когато завещателят има повече от едно гражданство към момента на избора или на смъртта, като му позволява да избере правото, на която и да е от държавите, чиито гражданин е (член 22.2).

4) Европейско удостоверение за наследство.

Създаването на Европейско удостоверение за наследство е със сигурност най-голямата новост на регламента за наследяването. Това е водещият елемент на установения с Регламента правен рег. С този документ гражданите ще могат да докажат и да удостоверят в целия Европейски съюз качеството си на наследник или заветник, както и правомощията на управител на наследствено имущество или изпълнител на завещание. Никои не може да се съмнява, че този нов инструмент ще се впише много бързо в ежедневието на тези, които обичайно се занимават с въпроси, свързани с международното наследяване.

Този документ представлява същински „паспорт на наследниците в Европа“. Той ще служи не само за доказателство за качеството на наследник, заветник, управител на наследствено имущество или изпълнител на завещание, но освен това ще позволява да се упражняват съответните права или правомощия, без да е необходимо да се образуват нови производства или процедури пред органите на държавата, където се предявяват наследствените права. В този смисъл то е призвано да се превърне в ново проявление на вече осезаема реалност в единното европейско пространство: свободното движение и приемането извън държавата по произход на някои решения и автентични актове, издадени от органите на държавите членки. Европейското удостоверение за наследство не притежава качеството на изпълнителен титул, но освен посочената му доказател-

ствена сила, то поражда други удостоверяващи правни последици от най-високо значение. В тази връзка удостоверението позволява да се предполага, че:

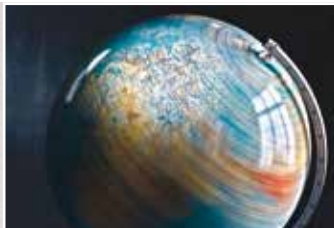
— лицето, посочено в удостоверението като наследник, заветник, изпълнител на завещанието или управител на наследственото имущество, има посоченото в удостоверението правно положение и/или правата или правомощията, заявени в удостоверението, без да се налагат други условия и/или ограничения за тези права или правомощия освен заявените в удостоверението.

— лице, което въз основа на сведенията в удостоверението извършва плащания или предава имущество на лице, посочено в удостоверението като упълномощено да приема плащания или имущество, е извършило сделка с лице, което има правомощията да приема плащания или имущество, освен ако знае, че съдържанието на удостоверението е неточно или незнанието му за тази неточност се дължи на груба небрежност.

— лице, посочено в удостоверението като упълномощено да се разпорежда с наследствено имущество, се разпорежда с това имущество в полза на друго лице, се приема, че другото лице — ако действа въз основа на сведенията в удостоверението — е извършило сделка с лице, упълномощено да се разпорежда с въпросното имущество, освен ако знае, че съдържанието на удостоверението е неточно или незнанието му за тази неточност се дължи на груба небрежност.

Регламентът е задълбочен и сложен. Той поражда съмнения и доктринални спорове, които в резултат на ежедневната практика и направените уточнения от различните органи на държавите членки ще бъдат постепенно разрешени.

Ограничих се с излагането на кратък общ преглед и мисля, че трябва да приключа изложението си. Трябва обаче да отбележа, че като цяло текстът е, според мен, много положителен и полезен. Бих желал да отбележа също така, че успехът или неуспехът му ще зависи в голяма степен от европейските нотариуси, тъй като именно ние ще бъдем главните действащи лица относно приложението му. Във всеки случай той представлява чудесен пример за начина, по който ние всички (политици, юристи и като цяло граждани) допринасяме за създаването по много конкретен начин на „европейско пространство на правосъдие“. А това помага на европейците да живеят, работят и пътуват в рамките на нашия Съюз, на когото пожелавам дълъг живот.

СРЕЩА МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА РУМЪНСКИЯ НОТАРИАТ И НОТАРИАЛНАТА КАМАРА НА РБ, ПРОВЕДЕНА НА 02.09.2015Г. В БУКУРЕЩ

Автор нотариус *Петко Кънчевски*,
Председател на РНК - В. Търново

На 2 септември 2015г., в Букурещ, Румъния, се състоя среща между представители на Нотариалната камара на РБ и Съюза на румънските нотариуси. Нотариалната камара на РБ беше представлявана от Председателя на Съвета на нотариусите – нотариус Красимир Катранджиев, от нотариус Петко Кънчевски, председател на РНК при Апелативен съд - В. Търново, както и от административния секретар на НК – Гергана Франсис. На срещата, организирана по покана на румънските колеги, от страна на домакините присъстваха нотариус Димитру Манеску – Председател на Съвета на Съюза на румънските нотариуси, нотариус Диона Ротару – заместник – председател на Съвета, нотариус Йон Марин – заместник – председател на Съвета и нотариус Василе Варга – заместник – председател на Съвета на Съюза на румънските нотариуси.

Румънският Нотариат е създаден през 1995г. с приемането на Закон и Регламент за нотариусите и Нотариалната дейност, като първоначално нотариусите в Румъния са около 400 души, а към момента работят над 2500 нотариуси. Срещата се проведе в най-новата сграда на Съюза на румънските нотариуси - внушителна модерна сграда на стойност 22 милиона евро. Сградата е предназначена да обслужва различни дейности, свързани с професионалната работа на румънските нотариуси. На отделен етаж се помещава Румънския нотариален институт, в който се провеждат обучителни курсове и семинари, като там се обучават професионално както стажанти, така и действащи нотариуси. Един от етажите е предвиден за работата на Съвета на румънските нотариуси и неговата администрация. Съветът заседава ежесечно в състав от 33 нотариуси, като всеки район има по един предста-

вител в Съвета, а най-многочислените райони са представени в Съвета от двама нотариуси. Създадени са няколко специални конферентна зала, една, от които е с капацитет повече от 300 човека, предназначена за годишните събрания на Румънския нотариален Конгрес. В подземния етаж се помещава Националният център за управление на регистрите, заедно с неговите служители.

Румънските нотариуси заплащат годишен членски внос в размер на 5% от брутния доход на нотариуса, който са разпределя поравно за Съюза на нотариусите и за съответната регионална нотариална колегия. Значителният финансов ресурс на румънския Нотариат се състои не само от членски внос на нотариусите, но и от предоставяне под наем на помещения, от дейността на собствено издателство и др.).

Въпреки че в периода на трансформирането на румънския държавен нотариат в частен мнозина са смятали, че това е „остаряла институция“, днес Съюзът на румънските нотариуси е модерна институция, която има безупречна репутация сред румънските граждани и се ползва с пълното доверие на държавата като сигурен и надежден партньор.

Важна част от стратегията на Румънския нотариат е постоянното подобряване качеството на услугите, които нотариусите предоставят на гражданите. От 2000 година насам румънският Нотариат концентрира своите усилия върху модернизирването на нотариалната работа, като за тази цел реализира множество проекти с АИ Ти насоченост. Информатизирването на институцията е интензивно и успехите в тази област са съществени. За 15 години електронните технологии от най-високо поколение са неизменна част

от нотариалната работа на всеки нотариус. Румънският Нотариат разполага с компютърни специалисти, които осъществяват поддръжка на електронните регистри и свързани геноночно. Името на електронната платформа е ИНФОНОТ. Регистрите са уеб базирани, с платформа за директен достъп чрез електронен подпис и високо ниво на защита от най-модерна генерация. Достъпът до Електронните регистри се осъществява чрез квалифициран електронен подпис, като всеки нотариус има специален сертификат, който се подновява всяка година. Румънският съюз на нотариусите е учредил специално за тази цел сдружение - Национален център за управление на националните нотариални регистри („Сдружението“). При създаването на сдружението са работили около 90 служители. Днес Сдружението администрира 8 различни по предназначение електронни национални нотариални регистри, нормативно определени в румънския гражданскопроцесуален кодекс, най-важните от които, са: Регистър за пълномощни (съхраняват се всички видове пълномощни); Регистър на наследствата (включва декларации за приемане и отказ от наследство); Регистър за завещания и дарения; Регистър за режим на имуществените отношения между съпрузи и решения за развод (развод може да се извърши и по административен ред); Регистър за имущество на физически лица (обслужва евентуални кредитори на ФЛ; и други.

Принципно, без да е извършено вписване в съответните национални нотариални регистри, не могат да се извършват последващи сделки. При извършване на съответната нотариална услуга, ако документът подлежи на вписване, нотариусът отделно от нотариалната такса събира от клиента и такса вписване (върху която не се начислява данък), която към момента е в размер на около 1 евро. Извършването на справки от регистри е на стойност 3 евро. От тези такси се издържа Националният център, който постоянно усъвършенства и модернизира информационните системи, и подобрява качеството на услугата, предоставена на гражданите. В момента в Националния център работят около 30 служители, като през годините обемът от работа на националния център е нараснал значително, което е довело до обособяване на отделна структура от Аи Ти специалисти, която се занимава само със софтуерното развитие и усъвършенстване на компютърните програми.

Румънският Съюз на нотариусите е изградил отлично взаимодействие с всички държавни и общински институции. Създаден е и специален отдел, който следи всич-

ки публикации в медиите, свързани с работата на нотариуса, както и всички законодателни инициативи в тази сфера. Румънската нотариална камара има и свой постоянен координатор в Брюксел – г-н Раул Рагой, който осъществява връзка с всички Европейски институции и информира ръководството на румънския Нотариат за всички законодателни тенденции в сферата на европейското право, имащи връзка с ежедневно работата на румънските нотариуси. В момента протича и нов Аи Ти проект за създаване на електронна връзка между регистри на всеки един нотариус и свързките на Националния център. Наскоро румънското правителство е взело решение за предоставяне компетентност на румънските нотариуси по издаване на европейско удостоверение за наследство съгласно Регламент (ЕС) № 650/2012, като предстои и приемането на закон в този смисъл от румънския законодателен орган.

РЕШЕНИЕ № 188

гр. София, 24.10.2014 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, трето гр. отделение,
в съдебно заседание на 15 септември през 2014 г. в състав:
ПРЕДСЕДАТЕЛ: МАРИЯ ИВАНОВА, ЧЛЕНОВЕ: ЖИВА ДЕКОВА, ОЛГА КЕРЕЛСКА
При участието на секретаря Р. Иванова, като разглежда докладваното
от съдия Мария Иванова гр.г. №424/14 г., намира следното:

Производството е по чл.290 и сл. от ГПК.

ВКС разглежда касационната жалба на [фирма], [населено място] срещу въззивното решение на Окръжен съд Смолян /ОС/ по гр.г. №392/13 г., с което е уважен предявеният от З. Д. срещу касатора иск по чл.124, ал.1 ГПК – признато е, че върху закупените от ищеца имоти – апартамент и склад, с посочени идентификатори и административен адрес в [населено място], не е учредена договорна ипотека с нот. акт № г. Обжалването е допуснато на осн. чл.280, ал.1,м. ГПК, поради констатирано противоречие на въззивното решение с цитираната практика на ВКС по въпросите за предмета и действието на ипотека – чл.166, ал.2 и чл.167, ал.3 ЗЗД.

В касационната жалба се правят оплаквания за неправилност – необоснованост и незаконосъобразност, на обжалваното решение и се иска отмяната му.

Ответникът по жалба З. Д. я оспорва като неоснователна.

ВКС на РБ, като разглежда касационната жалба, намира следното:

За да уважи иска с пр. осн. чл.124, ал.1 ГПК въззивният съд е приел, вкл. с препращане към мотивите на първоинстанционното решение на осн. чл.272 ГПК, че ипотека, като ограничено вещно право, може да се учреди само върху имоти, които при сключване на договора принадлежат на учредителя. Към момента на учредяване на договорната ипотека с нот. акт №105/17.08.07 г. на нотариус с район на действие РС Чепеларе учредителят [фирма] не е имал валидно учредено върху собствената му земя право на строеж, въз основа на което да построи и придобие в собственост жилищната сграда за сезонно ползване „Невясната”,

състояща се от два блока на фуга, в която се намират процесните имоти. Собственикът на земята [фирма] е придобил правото на собственост върху построената сграда, част от която са процесните имоти, по силата на приращението, а не поради отстъпено му право на строеж, за да се счита, че на осн. чл.150 от ЗЗД ипотека върху правото на строеж се трансформира в такава върху построените обекти. С изграждането в груб строеж, сградата става самостоятелен обект на правото на собственост, отделно от земята, върху която е построена. Разпоредбата на чл.92 ЗС за придобиването на собствеността по приращение не може да се тълкува в смисъл, че след като земята е ипотекирана, ипотека се разпростира и върху построената върху нея сграда. С построяването на сградата възниква нов обект на собственост, върху който учредената върху незастроеното УПИ ипотека не се разпростира. Затова, според въззивния съд, не се установява върху процесните имоти да е валидно учредена ипотека в полза на банката – ответник по иска, с договор по нот. акт № г.. Освен това ответникът не е представил доказателства за вписване на договора в имотния регистър, като елемент от състава на учреденото ипотечно право- чл.166, ал.1 ЗЗД.

Воззивното решение противоречи на практиката на ВКС в постановените по реда на чл.290 ГПК решения по гр.г. №396/14 г. и по гр.г. №5059/13 г. на първо г.о., по гр.г. №4514/13 и по гр.г. №4005/13 г. на трето г.о., по въпросите за предмета и действието на ипотека, учредена върху земята, ведно с вещното право на строеж за построяване и придобиване на бъдещата сграда, която ще се изгради по одобрен инвестиционен проект и издадено строително разрешение, от

собственика на земята и продавач по договора с ищеца [фирма]. Така в първото от цитираните решения – което е постановено по иск със същото основание и за имот в същата жилищна сграда, е прието, че [фирма] е придобил правото на собственост върху земята на основание договор от 9.08.06 г., скл. с нот. акт №25/06 г. Предмет на реалното обезпечение с договора за учредяване на ипотека, скл. с нот. акт №105/17.08.07 г. е новообразуваният УПИ, собственост на ЕТ и бъдещата сграда в него.

Ипотекарният длъжник като собственик на терена разполага с възможност да го застрои според предвижданията на ЗРП и това право ипотекарният кредитор не може да ограничава. Ето защо и по волята на страните при сключването на договора за учредяване на ипотека върху незастроен имот е допустимо да се уговори разпространение на действието на ипотеката върху сградите, които ще бъдат построени в него. В противен случай ипотекарният кредитор поема риск от лошо (неосъществимо по принудителен ред) обезпечение.

Такава уговорка не противоречи на чл. 166, ал. 2 ЗЗД. Установеното в императивната разпоредба изискване за специалност на ипотеката рефлектира в правната сфера на ипотекарния длъжник, но и в правната сфера на трети лица. Чрез изискването ипотеката да се учреди върху поединично определени имоти и за определена парична сума законодателят възпрепятства възможността цялото имущество на длъжника да служи като обезпечение на кредитора (включително несеквестрируемото) и дава защита на правата на трети лица, които биха придобили право на собственост върху част от имуществото на длъжника след учредяване на ипотеката. След като в договора изрично е посочено, че ипотеката разпространява действието си и върху сградата, която ще бъде построена в имота по одобрени строителни книжа, сградата е в достатъчна степен индивидуализирана, за да се приеме, че е налице яснота относно предмета на ипотеката. Изискването на чл. 166, ал. 2 ЗЗД е спазено. Пълната индивидуализация на сградата и на отделните обекти в нея към момента на учредяване на ипотеката е практически невъзможно, но доколкото застроенният имот по приращение принадлежи на същия собственик и след застрояването представлява единен обект на право на собственост следва да се приеме, че изискването на чл. 166, ал. 2 ЗЗД е спазено чрез посочване на местоположението, границите и площта на терена, както и на бъдещата сграда в него. Тази част от имущество-

то на ипотекарния длъжник представлява съвкупност от право на собственост върху терен и сграда върху него, отделена е от останалото имущество на длъжника и за третите лица е ясно, че е обект на реално обезпечение.

Такава уговорка не противоречи и на изискването на чл. 167, ал. 3 ЗЗД. Ипотеката е учредена върху незастроен имот, който към сключването на договора принадлежи на ипотекарния длъжник, а ипотеката върху сградата в него ще възникне по приращение на основание уговореното и към момента на завършването ѝ в груб строеж. Ако законодателят е имал воля да забрани учредяването на ипотекачно право върху бъдеща сграда в собствен терен, той би изразил изрично волята си за това. Такава воля е била изразена в чл. 32 от Закона за привилегиите и ипотеките. След отмяната на текста с § 1, т. 2 от преходните правила на Закона за собствеността в действащото ни обективно право няма забрана за учредяване на договорна ипотека върху бъдещи имущества. Такава забрана не може да бъде изведена по тълкувателен път. Целта на чл. 167, ал. 3 ЗЗД е да не се увреждат интересите на действителния собственик на имота, върху който се учредява ипотеката и да не бъде ипотекиран чужд имот без съгласието на неговия собственик. След като самият собственик на терена, върху който предстои да бъде извършено строителство въз основа на надлежно одобрени строителни книжа, е изразил съгласие бъдещата сграда да служи като обезпечение на кредитора, интересите на ипотекарния длъжник не ще бъдат увредени. Целта на чл. 167, ал. 3 ЗЗД е постигната. В подобна хипотеза следва да се приеме за допустимо ипотекиране на бъдеща вещ, като ипотекачно право върху бъдещата вещ ще възникне при условие, че вещта бъде създадена и правото на собственост върху нея принадлежи на ипотекарния длъжник. Изискването на чл. 167, ал. 3 ЗЗД касае принадлежността на правото на собственост върху вещта към момента, в който ипотеката ще произведе действие. Да се приеме обратното е равнозначно на ограничаване на свободата на договаряне за модалитет при учредяването на ипотеката. Подобно ограничение е необосновимо чрез действието на императивна материалноправна норма. Такъв модалитет в договора за учредяване на ипотека не уврежда нито собственика на имота, нито третите лица. Това е така, защото ако към момента на построяването сградата не е собственост на ипотекарния длъжник, ипотекачното право няма да възникне.

Изискването на чл. 166, ал. 2 ЗЗД е спазено, когато

към момента на сключване на договора за ипотeka е налице надлежно одобрен инвестиционен проект за застрояването на терена, по който е възможно да бъде извършена индивидуализация на обектите, които ще бъдат построени и в договора е посочено, че ипотеката има действие и за бъдещия обект. Ипотечното право върху сградата е уговорено под условие и то ще възникне към завършването на сградата в груб строеж, стига тя да е тъждествена с предвиденото по проекта. Не е необходимо всички бъдещи самостоятелни обекти в сградата да бъдат посочени в договора за учредяване на ипотeka с пълната тяхна индивидуализация, за да порожи действие този договор по отношение на самостоятелните обекти в сградата. Изричното уговаряне на разпространето на действието на ипотеката върху бъдещата сграда с препращане към одобрен инвестиционен проект внася в достатъчна степен яснота относно предметното действие на ипотеката. Подобна клауза не би могла да въведе в заблуждение последващ приобретател на самостоятелен обект в сградата при положение, че ипотеката е вписана по персоналната партида на собственика на терена. Ипотеката ще има действие върху всичко, което собственикът на терена е построил след учредяването ѝ. Само ако предмет на ипотеката е един или част от самостоятелните обекти в бъдещата сграда е необходима пълната тяхна индивидуализация, която да ги отграничи от останалите.

Договорът за учредяване на ипотeka от 17.08.2007 г. разпростира действие и върху сградата като приращение към момента на завършването ѝ в груб строеж. Вписаната ипотeka има действие и за собствениците на самостоятелните обекти в нея, ако те са придобили собствеността при породено или запазено действие на ипотеката или след нейното подновяване (чл. 172, вр. чл. 169 ЗЗД).

В конкретния случай ищецът Д. е придобил с договор за покупко продажба - правото на собственост върху процесните имоти, с нот. акт №54 от 9.10.09 г., сключен с [фирма], като собственик и продавач на имотите. Те са част от построената сграда върху ипотекураната, заедно с бъдещата сграда, земя. Не е спорно по делото, че ипотеката по нот. акт №105/07 г. е вписана / това е посочено и в исковата молба / и е известна на ищеца. В партидата не се извършва последващо отбелязване при завършване на сградата върху УПИ. Учредената върху земята, ведно със сградата, която ще се построи по одобрен инвестиционен проект ипотeka, се разпростира и върху процесните имоти, макар да

не са били изградени и съответно – индивидуализирани при сключването на ипотечния договор, според изложението по-горе. Затова отрицателните установителни искове за несъществуване на ипотечно право върху процесните имоти са неоснователни.

Въззивното решение, с което исковете са уважени, е неправилно, следва да се отмени и вместо него да се постанови ново, за отхвърляне на исковете. На касатора следва да се присъдят и разноските по делото по списък, в размер от 1647, 50 лв.

Поради изложеното ВКС на РБ, трето гр. отделение

РЕШИ:

ОТМЕНЯ въззивното решение на Окръжен съд Смолян по гр.г. №392/13 г. от 30.10.13 г. и вместо него постановява:

ОТХВЪРЛЯ предявения от З. А. Д. срещу [фирма], [населено място] иск с пр. осн. чл.124, ал.1 ГПК, с който се претендира да се признае за установено, че за имоти апартамент и склад, с административен адрес: [населено място], [улица] идентификатор № и № по кадастралната карта и регистър в [населено място], собственост на ищеца, не е учредена договорна ипотeka с договор за ипотeka, сключен с нот. акт №, т.л,рег. №, дело № г. на нотариус с № в регистъра на нотариалната камара, с район на действие РС Чепеларе, който договор е вписан в службата по вписванията при РС Чепеларе с вх.№881/17.08.07 г., акт №, т.л, г. № г.

Осъжда З. А. Д. да заплати на [фирма], [населено място] деловодни разноски в размер на 1647,50 лв., за производството пред ВКС.

Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЧЛЕНОВЕ:

РЕШЕНИЕ № 199

София, 10 август 2015 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд, Четвърто гражданско отделение в публично заседание на тринадесети май две хиляди и петнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Борислав Белазелков, ЧЛЕНОВЕ: Марио Първанов, Борис Илиев

при участието на секретаря Р. Пенкова като разглежда докладваното от съдията Б. Белазелков гр.г. № 5955 по описа за 2014 година, за да се произнесе, взе пред вид следното:

Производство по чл. 290 ГПК.

Допуснато е касационното обжалване на решение № 107/08.07.2014 на Варненския апелативен съд по гр. г. № 271/2014, с което е потвърдено решение № 492/28.03.2014 на Варненския окръжен съд по гр.г. № 2235/2013, с което са отхвърлени предявените искове по чл. 55, ал. 1 ЗЗД. Обжалването е допуснато поради значението на материалноправния въпрос за тълкуването, правните последици и валидността на уговорките за прехвърляне или за учредяване на право на индивидуално или общо ползване (съответно сервитут) върху паркомясто в незастроена част на двора и открит басейн, като несамостоятелни обекти на правото на собственост.

По поставения правен въпрос, Върховният касационен съд намира, че предмет на прехвърлителна сделка може да бъде не само правото на собственост върху недвижим имот като самостоятелен обект на правото, но също идеална част от имот, както и реална част от него (бъдеща вещ), като в последния случай трябва да е възможно обособяването на реалната част в самостоятелен обект според приложимите правила за реално обособяване на поземлени имоти или на самостоятелни обекти в сгради. С правна сделка може да бъдат учредени или прехвърлени също ограничени вещни права върху недвижим имот, които правният ред е признавал при учредяването им (напр. правото на обитаване на жилище) или признава към момента на прехвърлянето – право на строеж, право на ползване и поземлените сервитути. Ограничените вещни права обаче са изчерпателно посочени в закона, страните не могат да учредят нито да прехвърлят ограничено вещно право, което правният ред не признава. Паркомес-

тата и басейните, изградени в незастроена част на дворното място не са самостоятелни обекти на правото на собственост (вж. решение № 171/08.08.2014 по гр.г. № 4175/2013, ВКС IV ГО и цитираните в него решения № 53/08.05.2009 по гр. дело № 5871/2007, ВКС I ГО, № 1159/30.12.2008 по гр. дело № 3834/2007, ВКС III ГО и № 222/30.03.2010 по гр. дело № 4076/2008, ВКС IV ГО). Те не са и поземлени сервитути (няма господстващ имот). Върху тях може да се учредява вещно право на ползване (единственият, уреден в действащото право личен сервитут), тъй като в този случай няма изискване за реалното им обособяване като самостоятелни обекти, но така учреденото ограничено вещно право е непрехвърлимо и се прекратява със смъртта или прекратяването на юридическата личност на титуляря.

Възможността за прехвърляне на различни права върху недвижим имот обаче не е ограничена от обстоятелството, че редът и начинът на упражняването им е определен по съгласието на страните или от съда нито съществува пречка в прехвърлителната сделка страните да уговорят ред и начин за упражняване на прехвърленото право. Напр. при прехвърлянето на една от сградите-близнаци, построена в общ парцел (У.) приобретателят, като частен правоприемник на прехвърлителя, е обвързан от разпределеното ползване на дворното място между собствениците на отделните сгради-близнаци и може да иска ново разпределение на ползването на общото дворно място само поради нововъзникнали обстоятелства (надстрояване, пристрояване, отчуждаване на част от мястото за благоустройствени цели и др.). Паркоместото в гаражното помещение на сградата не е самостоятелен обект на собственост, но притежаващият съответната идеал-

на част от съсобствения гараж, като самостоятелен обект в сградата, може да я прехвърли с разпределено ползване на отделното паракомясто (вж. решение № 222/30.03.2010 г. по гр. дело № 4076/2008, ВКС, IV ГО), без значение дали ползването на съсобствения гараж е разпределено по съгласие на съсобствениците на гаражното помещение, или с решение на съда. Когато дворното място е обща част на отделните обекти в сградата по чл. 38, ал. 1 ЗС и незастроената част от него надхвърля минималната задължително озеленена дворна площ, останалата част може да бъде разпределена за индивидуално ползване като паркоместа от всички или от част (по арг. от чл. 38, ал. 2 ЗС) от етажните собственици. Също няма пречка когато земята, върху която е изградена жилищната сграда не е със статут на обща част по чл. 38, ал. 1 ЗС, свободната площ от дворното място да бъде разпределена за индивидуално ползване като паркоместа, но от всички или от част (по арг. от чл. 38, ал. 2 ЗС) от собствениците на земята. Разпределението на ползването на свободната площ от дворното място може да бъде извършено не само чрез определянето на отделни участъци за индивидуално ползване от отделен етажнен собственик или собственик на земята, но също и чрез разпределянето на отделен участък от свободната площ за общо ползване от част от етажните собственици или собственици на земята, напр. страните могат да уговорят изграденият открит басейн да се ползва само от определени собственици на отделни обекти в сградата или от определени собственици на земята, ако тя не е със статут на обща част по чл. 38, ал. 1 ЗС.

Съгласно чл. 20 ЗЗД при тълкуването на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните. Отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността. Договорът е двустранна сделка, той се сключва със съвпадането на две насрещни волеизявления и правилата за тълкуването му са правила за тълкуване на тези волеизявления. Затова същото правило се прилага съответно и за тълкуването на едностранните сделки, на волеизявленията, които не са едностранни сделки, както и на всички изявления на страните, отправени една към друга във връзка с осъществяването на гражданските правоотношения.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разглежда жалбата и проveri обжалваното решение с оглед изискванията на чл.

290, ал. 2 ГПК, я намира неоснователна поради следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че на 17.06.2010 г. ищците са сключили с ответното гружество предварителен договор за покупко-продажба на недвижими имоти, като продавачът се е задължил да прехвърли на купувача правото на собственост върху апартамент, ведно със съответните идеални части от правото на строеж и от общите части на сградата, както и паркоместа № 3 и № 4, разположени в двора и общото ползване на изградения външен басейн, както и съответните идеални части от У., в който е изградена сградата. Въззивният съд е приложил разпоредбата на чл. 20 ЗЗД и е приел, че съобразно действителната воля на страните предмет на посочения договор е правото на собственост върху апартамента, но не и прехвърляне на самостоятелни права върху паркоместа и външен басейн в дворното място, определена е една продажна цена, както и задължение на продавача в срок до 30.08.2010 г. да прехвърли правата върху обекта в сградата, а до 30.08.2013 г. да прехвърли правата върху идеалните части от У., но не и паркоместа, тъй като във всички клаузи като предмет на договора на договора е посочено правото на собственост върху недвижими имоти, за които е определена обща цена. В тази връзка съдът е приел, че договорът не е частично нищожен поради невъзможност на предмета, тъй като страните не са уговаряли прехвърлянето на право на собственост или други самостоятелни права върху паркоместа, а е уговорено само сервитутно право на паркиране, което е принадлежност към главната вещ. Съгласно приетата експертиза е прието, че разположението на незастроената част от парцела е такова, че е много трудно да се осигури паркирането на автомобили, което налага извода, че е още по-трудно да се осигури изграждането на външен басейн, а съгласно показанията на разпитания по делото свидетел М., външният басейн е следвало да се изгради пред жилищната сграда, каквото е разположението на съседния поземлен имот, в който е започнало изграждането на басейн след надлежно издадено разрешение за строеж, поради което съдът е приел, че се предполага, че неговото изграждане е допустимо по ПУП и следователно сключеният предварителен договор и в тази си част не е нищожен поради невъзможност на предмета му – отстъпване право на ползване върху външен басейн. При тези съображения съдът е отхвърлил предявеният иск за връщане на даденото на отпаднало основание по чл. 55, ал. 1 ЗЗД

като неоснователен, поради обстоятелството, че не е налице плащане без основание, а ирелевантно е дали продавачът е изправна страна по договора относно пълното и точно изпълнение на поетите задължения да осигури ползването на две паркоместа в двора на жилищната сграда (неизвестно дали незастроената част представлява обща част на етажна собственост), както и относно отстъпване на правото на ползване върху външен басейн (независимо, че се изгражда в имот, който не е изцяло собственост на продавача, както и че не е изграден напълно), за което съдът е приел, че е относимо към предпоставките за евентуално разваляне на договора и претенциите за връщане на покупната цена на отпаднало основание.

Правилно и в съответствие с изискванията на чл. 20 ЗЗД въззивният съд е приел, че предметът на сключения предварителен договор не е невъзможен и той обвързва валидно страните. Действително нито паркоместата в незастроената част на двора, нито откритият басейн са самостоятелни обекти на правото на собственост и в този смисъл те не могат да бъдат предмет на прехвърлителна сделка, но обещаателят е собственик или съсобственик на земята върху която са разположени паркоместата и откритият басейн, има право и в съответствие с техническите норми и правила може да изгради в останалата свободна част от двора паркоместа за индивидуално ползване от отделни етажни собственици, както и басейн за общо ползване от всички или от част от собствениците на земята. За обратното не са представени доказателства по делото, а в доказателствена тежест на ищците е установяването на невъзможността.

В нарушение на закона съдът е приел, че паркоместата в незастроената част от двора са сервитутно право на паркиране, което е принадлежност към главната вещ, както и че е обещано учредяването на вещно право на ползване върху открития басейн в съседното дворно място, но това не се е отразило на правилността на крайното решение, тъй като обещаателят може да прехвърли на ищците съответните идеални части от общите части на двора, в който е построена сградата с разпределено ползване на посочените в предварителния договор две паркоместа, както и съответните идеални части от дворното място на съседния урегулиран поземлен имот с разпределено ползване на открития басейн от всички или от част от собствениците на земята.

С оглед предмета на делото е без правно значение дали обещаателят е изпълнил задължението си по пред-

варителния договор да прехвърли на приемателите съответните идеални части от земя с разпределено индивидуално ползване на обещаните паркоместа и за разпределено общо ползване на открития басейн. Евентуалното неизпълнение на тези задължения би имало значение за пълното или частично разваляне на договора и за връщане на цялата или част от платената цена на отпаднало основание. Такъв иск не е предявен.

Видно от изложеното обжалваното решение е по същество правилно, поради което следва да бъде оставено в сила.

На ответника [фирма], В. следва да бъдат присъдени всички разноски по делото в размер на 5.000,00 лева, както се претендират, тъй като изплатеното адвокатска възнаграждение в този размер съответства на цената на предявените искове и фактическата и правна сложност на делото.

Воден от изложеното Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 107/08.07.2014 на Варненския апелативен съд по гр. г. № 271/2014.

ОСЪЖДА Л. Г. М. и Е. С. М., двамата от В. да заплатят на [фирма], В. сумата 5.000,00 лева разноски по делото.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1. 2.

УСТАНОВЯВАНЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ИМОТИ И ОТРАЗЯВАНЕТО ИМ В КАДАСТРАЛНАТА КАРТА

инж. Мария Пирянкova
Управител на „СЕКТОР КАДАСТЪР“ ЕООД

Кадастралната карта и кадастралните регистри отразяват местоположението, границите, характеристиките и собствеността на недвижимите имоти.

Съгласно чл. 41, ал.1 от Закона за кадастъра и имотния регистър (ЗКИР) кадастралната карта и кадастралните регистри се създават като се използват данните от кадастралните планове, които се актуализират и се обединяват с данните от картата на възстановената собственост, създадена по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Закона за възстановяването на собствеността върху горите и земите от горския фонд (ЗВСГЗГФ). В случаите, когато данните за обектите на кадастъра в използваните планове и карти не са актуални или не отговарят на нормативните изисквания за точност, кадастралната карта се изработва и чрез геодезически измервания. Кадастралната карта се изработва и поддържа в цифров вид и всяка една точка от границите на поземлените имоти се определя с геодезическите ѝ координати.

Данните в кадастъра за поземлените имоти, възстановени по реда на ЗСПЗЗ и ЗВСГЗГФ се взимат без промяна от картата на възстановената собственост, с изключение, когато се констатира контактна зона между поземлени имоти, възстановени по реда на ЗСПЗЗ и ЗВСГЗГФ и поземлените имоти в урбанизираната територия. В територията, обхваната от контактната зона, в кадастралната карта се нанасят границите на поземлените имоти от урбанизираната

територия, ако данните за тях са в съответствие с документите за собственост и отговарят на изискванията за точност.

В процеса на изработване на кадастралната карта и кадастралните регистри се създава съвкупност от данни за недвижимите имоти, обект на кадастъра – за границите им, местоположението, трайното предназначение, начина на трайно ползване, както и всеки имот получава уникален номер – идентификатор за еднозначното му определяне на територията на страната и за реализиране на двустранната връзка на кадастъра и имотния регистър. Събират се и данни за собствениците и документите, от които те черпят правата си. Така създадените кадастрална карта и кадастрални регистри осигуряват връзката между обектите на кадастъра и собствениците и носителите на други вещни права.

Основното изискване на ЗКИР при изработване на кадастралната карта и кадастралните регистри е границите на поземлените имоти да бъдат отразени в съответствие с правото им на собственост. За изпълнението му собствениците имат задължения да означат с трайни знаци границите на имота в съответствие с акта им за собственост, както и да предоставят акта, удостоверяващ правото им на собственост. В случай, че границите се различават от съществуващите на място, то те се посочват от собственика. Установяването на границите на поземлените имоти се извършва от правоспособното лице по кадастъра

след анализ на данните от означеното на място състояние в съответствие с правото на собственост, от данните за съществуващите на място трайно материализирани граници, съобразно документите за собственост и въз основа на наличните карти, планове и други материали, носители на информация за собствеността. Този процес включва и установяване на границите на имотите с приложена дворищна регулация (по последния използван за съставянето на кадастралната карта кадастрален и регулационен план) и когато за тях са предоставени нотариални актове за придаваемите по регулация части или документи за платеното дължимо обезщетение за придадените към парцела части, регулационните линии се отразяват в кадастралната карта като имотни граници, независимо дали на място те са трайно материализирани, дали не са означени с трайни знаци или на място съществува ограда, чието местоположение не съвпада с линията на приложената дворищна регулация. В тази връзка в Закона за устройство на територията (ЗУТ) са направени промени, свързани с отразяване в кадастъра на приложената регулация, като в текста на чл. 14, ал. 5 е посочено, че в урегулираните с подробен устройствен план поземлени имоти, регулационните линии стават граници на имотите, когато подробният устройствен план е приложен по отношение на регулацията - с влизането в сила на административния акт за одобряване на подробен устройствен план по чл. 16, със сключването на окончателни договори за прехвърляне на право на собственост, с изплащането на обезщетенията по отчуждителните производства.

Правоспособното лице по кадастъра, на което е възложено изработване на кадастралната карта и кадастралните регистри, в процеса на създаването им трябва да изследва и съпостави за всеки един имот - регулационните линии, имотните граници от кадастралния план и документите за собственост, като се съобрази, че до влизане в сила на ЗУТ градоустройствените закони (чл. 47 от Закона за благоустройство на населените места от 1941 г., чл. 39, ал. 3 от Закона за планово изграждане на населените места и чл. 110 от Закона за териториално и селищно устройство) са предвиждали влезлите в сила дворищнорегулационни планове да имат пряко и непосредствено отчуждително действие за частите от имотите, които се

придават към съответния парцел. Така собственикът на парцела, към който се придават части от съседни имоти придобива правото на собственост върху тях с влизане в сила на дворищнорегулационния план, като за настъпване на отчуждителния ефект не е било необходимо да се извършват други административни процедури. Когато парцелът е отреден за повече от един имот възниква съсобственост по отношение на парцела между собствениците на отделните имоти. В тези случаи влезият в сила регулационен план се счита приложен, когато е платено дължимото обезщетение и съответно когато частите на съсобствениците в образувания по регулация общ парцел са изравнени. Когато правоспособното лице установи, че регулацията е приложена, в кадастралната карта като граници на имота се нанасят регулационните линии, а в случай, че за поземления имот регулацията не е приложена, в кадастралната карта се отразяват имотните граници, като данните, събрани след обследване на собствеността се нанасят в кадастралния регистър на недвижимите имоти.

Площта на поземлените имоти е една от основните кадастрални данни, която се съдържа, както в кадастралния регистър на недвижимите имоти, така и в част "А" на партидите на имотите, и същевременно е елемент от описанието на имотите в подлежащите на вписване актове.

Площите на поземлените имоти и на сградите се изчисляват чрез координатите на определящите ги точки, т.е. площта на имотите е резултативна величина и се изчислява от информационната система чрез координатите на определящите граничните точки.

Прецизните технически средства, чрез които се създава кадастралната карта, позволяват, като резултат от цифровия вид на картата значително по-точно определяне на площите на имотите спрямо това от преди двадесет и повече години. Това означава, че площта на поземлените имоти, определена в кадастралната карта, ще се различава в повечето случаи спрямо тази, записана в актовете, издадени преди одобряването на кадастралната карта, тъй като площта в тях е изчислена по графични построявания и измервания директно върху копията на кадастралните и регулационни планове, често деформирани и физически негодни за ползване за извличане на данни.

Безспорно чрез комбинираните скици по чл. 16, ал.3 от ЗКИР за пълна или частична идентичност на границите на поземлените имоти могат да бъдат установени разликите в границите и площите на имотите, изведени от данните на кадастралната карта и сравнени с данните от съответните кадастрални и регулационни планове и/или заснетите на място граници, и описаните в документите за собственост. Когато в резултат от съпоставянето се установи, че регулационните линии, съвпадат с имотните граници в рамките на точността, определена в чл.18 на Наредба № 3/2005 г. за съдържанието, създаването и поддържането на кадастралната карта и кадастралните регистри, може да се счита, че поземления имот е идентичен с урегулирания поземлен имот от действащия подробен устройствен план, както и когато разликата в площите е извън рамките на точността, но е установена идентичност на границите, би следвало да се приеме площта по кадастралната карта, предвид на това, че площта е резултативна величина. Не са малко случаите, когато при съвместяване на границите на поземлен имот от кадастралната карта и урегулирания поземлен имот от оцифрения действащ устройствен план се получават разлики, които създават впечатление, че регулацията не е приложена или има грешка в кадастралната карта, а всъщност разликите се дължат на описаните по-горе проблеми при оцифрянето и трансформациите.

Съгласно чл. 49б от ЗКИР, след одобряването на кадастралната карта и кадастралните регистри за издаване на актове, с които се признава или се прехвърля право на собственост, или се учредява или прехвърля друго вещно право, или се учредява ипотека, се изискват скици от кадастралната карта или схеми на самостоятелни обекти, издани от Агенцията по геодезия, картография и кадастр. Освен идентификатора – нов и стар, адреса, трайното предназначение и начина на трайно ползване, името на собственика и акта му за собственост, за недвижимия имот се посочват данни и за съседните му имоти и за площта му. В случаите, в които се констатира разлика в площта на поземлените имоти по скицата от кадастралната карта и записаните площи по документите за собственост, това би могло да доведе до проблеми, както при сделките, така и при определяне на застрояването, а дори и до

оспорване на кадастралната карта.

При някои случаи, разликите в площите на имотите могат да се дължат на грешно отразени граници в кадастралната карта, поради заснемане на огради, които не представляват граници на поземлени имоти, поради липсата на достатъчно документи за установяването им или поради неточно тълкуване на разпоредбите на градоустройствените закони, имащи значение за определяне на границите, както и на грешки при оцифряване на предходни кадастрални и регулационни планове, послужили за изработването на кадастралната карта.

Поради използване на различни технически средства и методи за оцифряване, както и поради трансформацията на данни от една проекционна система в друга, се получават разлики между одобреното графично изображение на регулационните и кадастрални граници и техния цифров модел.

Следва да се вземе предвид, че по-старите кадастрални и регулационни планове са изработвани в координатна система 1950 г., в която до средата на 90-те години, както координатите, така и параметрите, дефиниращи координатната система бяха засекретени. За територията на гр. София и на други по-големи градове има въведени локални системи, базирани най-често на координатна система 1950 г., като при тях проектите координати са редуцирани, а при някои и са завъртяни спрямо приетата условна точка за начало и ориентация на локалната координатна система. Вследствие на това цифровият модел, създаден от план, изработен в някои от тези координатни системи, също ще има редуцирани координати и ако се съпоставят данните от такъв цифров модел с данните от кадастралната карта, изработена в координатна система 1970 г., ще има разлики в границите на един и същи имот, въпреки че физическите граници на поземлените имоти са на едно и също място, а разликата в площите и във взаимната конфигурация на точките, които определят границите е във функционална връзка със съответната координатна система. Основната задача на правоспособното лице при изработването на кадастралната карта е да отрази границите на имотите, като използва оригиналите на кадастралните и регулационни планове, а данните от оцифрените планове могат да бъдат използвани само, когато оцифрянето е извършено, съгласно разпоредбата на ЗКИР и подза-

коновите нормативни актове. В отговорностите на правоспособното лице по кадастър е извършването на съответните коректни трансформации и анализ и строга оценка на точността, така че нанесените в кадастралната карта граници максимално да отговарят на физическото положение на границата или на изображението ѝ в оригиналния план.

Когато в кадастралната карта са нанесени като граници на имот, заснети на място огради, за които има данни, че са трасирани по приложен регулационен план и при сравняването им с оцифрената регулация се установят разлики, това може да доведе до съдебни спорове за установяване на вярното местоположение на границата, а в действителност проблемът би могъл да е само технически. В тези случаи не би трябвало да се иска промяна на кадастралната карта на основание на оцифрената регулация, а следва да се счита, че поземленият имот е идентичен с урегулирания поземлен имот.

С влизането в сила на кадастралната карта и кадастралните регистри се прекратява действието на кадастралния план, но действащите регулационни или подробни устройствени планове не губят действието си, а придобиват нова кадастрална основа – кадастралната карта.

Съгласно § 8, ал.5 от ПЗР на ЗУТ не се допуска строителство в поземлен имот с неприложена регулация. За да бъде приложена регулацията, на собствениците на недвижими имоти по ЗУТ са предоставени следните възможности: чрез сключване на договор за прехвърляне на собственост, чрез изменение на действащия подробен устройствен план по реда на ЗУТ или чрез извършване на изменение на подробния устройствен план, така че вътрешните регулационни линии на собствените им имоти да се приведат в съответствие с имотните граници. За териториите с неурегулирани поземлени имоти или с неприложена първа регулация по предходен устройствен план, се изработва подробен устройствен план по чл. 16 от ЗУТ. След влизане в сила на изменението на подробния устройствен план, с влизането в сила на административния акт за одобряване на подробен устройствен план по чл. 16 от ЗУТ или след сключване на окончателни договори за прехвърляне на право на собственост, данните от влезлия в сила план, се нанасят в кадастралната карта по реда, предвиден в

Закона за кадастър и имотния регистър.

За гарантиране сигурност на сделките с недвижими имоти, следва подробно да се анализира отразяването на границите на правото на собственост върху недвижимите имоти в кадастралната карта.

инж. Мария Пирянкова

Управител на „СЕКТОР КАДАСТЪР“ ЕООД

НЯКОИ ВЪПРОСИ ПО ПОВОД ТРАНСГРАНИЧНИТЕ НАСЛЕДЯВАНИЯ (III ЧАСТ)

Професор д-р Николай Натов
Юридически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“

В заключителната част на проведения на 26 септември 2014 г. в София Научен семинар на тема „Трансгранични наследявания“ бяха повдигнати редица въпроси от колежата нотариус Ивайло Иванов. Те са свързани с Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство, който от 17 август т.г. вече е действащо право¹. В предишни броеве на сп. „Нотариален бюле-

тин“ взех отношение по два от въпросите, а именно: установяване съдържанието на чуждестранното право, неговото тълкуване и прилагане, и изясняване на понятието за „обичайно местопребиваване“. Сега ще опитам да отговоря и на третия въпрос, свързан с международната компетентност.

3. Международната компетентност и Регламент 650/2012.

3.1. Встъпителни бележки

Известно е, че от гледна точка на правораздавателните органи компетентност означава власт (тяхната власт) да предоставят защита и санкция по едно дело, и да издадат съответния акт, с който делото

¹ Обн. в Официален вестник на Европейския съюз от 27.7.2012, L 201/107. Съгласно чл.84, §2 Регламентът се прилага от 17 август 2015 г., с изключение на членове 77 и 78, които се прилагат от 16 януари 2014 г., и членове 79, 80 и 81, които се прилагат от 5 юли 2012 г. Тук е необходимо внимателно да се проследят указанията и на другата преходна разпоредба на Регламента, чл. 83, според който:

„1. Настоящият регламент се прилага по отношение на наследяването на лица, починали на датата или след 17 август 2015 г.

2. Ако починалият е избрал приложимото към наследството му право преди 17 август 2015 г., този избор е действителен, ако отговаря на условията, предвидени в глава III, или ако е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин.

3. Разпореждане с имущество в случай на смърт, направено преди 17 август 2015 г., е допустимо и действително по същество и във формално отношение, ако отговаря на условията, предвидени в глава

III, или ако е допустимо и действително по същество и във формално отношение при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на съставяне на разпореждането в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин, или в държавата членка на органа, който урежда наследяването.

4. Ако дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо в съответствие с настоящия регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право.“

приключва. А от гледна точка на делата, които са овластени да решават, компетентността е подчинение на тези дела на властта на съдилищата и другите органи. Във вътрешното процесуално право се използва изразът „подсъдност“, докато МЧП борава предимно с „международна компетентност“.

Международната компетентност по граждански и търговски дела е властта на правораздавателните органи (държавни или частни) да разгледат и решат едно такова международно дело, като издадат съответния правораздавателен акт. Споменатите дела са подчинени на властта на тези органи.

За да попадне под правораздавателната власт на български съд или друг български орган, международното гражданско или търговско дело трябва да е свързано с Република България. Връзката може да се осъществи чрез един или повече от елементите на делото. Тя може да е лична или териториална. Връзката понякога е и комбинирана – лична и териториална, възникваща вследствие комбинираното лично и териториално действие на суверенитета на българската държава. Тя може да разкрива различна степен на интензивност, но без съмнение връзка винаги трябва да има.

Иначе казано, става дума за това, дали българските съдилища и други органи имат власт да издадат определен правораздавателен акт по съответно международно гражданско или търговско дело. Правилният отговор на този въпрос изисква преценка на няколко обстоятелства както следва:

Най-напред – дали гражданското/търговското дело е международно по своя характер. За да е международно, с един или няколко от своите елементи то трябва да бъде свързано лично или териториално с две или повече държави.

На следващото място – дали една от държавите, с които гражданското/търговското дело е свързано лично или териториално (а може и комбинирано), е България?

На трето място – от компетентността на кои български правоприлагащи органи е даденото международно гражданско/търговско дело? То може да попада под правораздавателната власт на съдилищата или на други български органи.

Преценката на споменатите обстоятелства се прави от законодателя – национален или Общностен. Той урежда релевантността на връзките между делото и дадена държава – напр. конкретно България или по-общо държава-членка на ЕС. Бъде ли призната нормативно такава връзка, последицата от това е признаване на международна компетентност на съдилища и други органи (конкретно български или по-общо – на държава-членка) по международни граждански и търговски дела².

3.2. Принципи на уредбата на Регламента.

В Регламент 650/2012 г. Общностният законодател е посветил на международната компетентност няколко текста от Глава II. Уредбата е изградена върху следните принципи:

- единство на наследственото имущество, единен подход – това означава, че се определя международна компетентност, а също и приложимо материално право относно наследяването на имуществото на починалия като цяло, т.е. като единство от всички активи на наследството, движими и недвижими вещи, права върху такива вещи и други активи, независимо къде се намират (в държава-членка или в трета държава)³. Така прокламират чл.4 по повод общата компетентност и чл.21, §1, въвеждащ общата норма за приложимото материално право, както и чл.23, §1;

- общ (единен) критерий на привързване при определяне както на международната компетентност, така и на приложимото материално право. Това означава, че обективната формула на привързване на двустранните сълъкновителни норми за определяне на международна

² Вж. за повече подробности Н. Натов, „Коментар на Кодекса на международното частно право, Книга първа, Член 1 – 47“, СИЕЛА, София, 2005, с.33-41.

³ Вж. така А. Devaux, „Successions in Europe: What's New in 2015?“, JURIST- Professional Commentary, Jan. 15, 2015, <http://jurist.org/professional/2015/01/angelique-devaux-successions-europe.php>. Следва да се има предвид, че Дания, Ирландия и Обединеното Кралство не участват в приемането на Регламент 650/2012 и не са обвързани от него. Това означава, че обичайно пребиваващите в тези три държави не попадат под действието на Регламента, но ако обичайно пребиваване на датски, ирландски или британски граждани е в останалите държави-членки, Регламент 650/2012 е приложим спрямо тях.

компетентност и на приложимо материално право включва един и същ критерий и той е „**обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му**“ (вж. чл.4 и чл.21, §1 от Регламента)⁴. Чрез въвеждане на тази единна времева (темпорална) привръзка се цели опростяване на уредбата и предвидимост на крайния резултат от делото⁵;

- обвързване на правилата за международна компетентност с правилата за приложимо материално право, **когато последното е право на държава-членка**. В резултат от това обвързване, в редица случаи определянето за приложимо на правото на държава-членка обуславя било императивно, било – в диспозитивен порядък, международната компетентност на съда на същата държава-членка (вж. чл.5, §1; чл.6 и чл.7). Очевидно се цели максимална сигурност и предвидимост на крайния резултат при решаване на наследствени дела в Европейския съюз, защото без съмнение съдът познава най-добре своето национално право – *Jura novit curia*.⁶ Въпросното обвързване спестява време и средства, тъй като не се налага съдът да издирва и установява съдържанието на чуждестранно право; производството, при което съдът прилага своето право, безспорно е по-ефикасно и по-улеснено. В допълнение съвпадането между националността на компетентния орган и приложимото материално право свежда до минимум възможността за позоваване на обществения ред (уредена в чл.35 от Регламента и насочена към опазване на основополагащи ценности на правото на съда)⁷;

4 Именно от това изхожда Общностния законодател и го прогласява в Съображение 23, заявявайки: „Като се има предвид нарастващата мобилност на гражданите и за да се гарантира правилното правораздаване в Съюза и да се осигури реален критерий на привързване между наследството и държавата членка, в която се упражнява компетентността, настоящият регламент следва да предвиди като общ критерий на привързване за определяне на компетентността и на приложимото право обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта.“

5 Както ще видим по-нататък обаче, при избора на приложимо материално право от починалия законодателят допуска и друга възможност, при която за приложимо може да бъде избрано правото на гражданството на лицето.

6 Вж. Съображение 27, според което „Нормите на настоящия регламент са предназначени да гарантират, че компетентният по наследяването орган ще прилага в повечето случаи собственото си право.“

7 Вж. така Бележките на Генерална дирекция по вътрешни политики

- гарантиране на правосъдие в ЕС при наличие на връзка между делото и държава-членка. Правилата за международна компетентност предвиждат при всяка уредена от Регламента фактическа ситуация, която е свързана с държава-членка, делото за наследяване да се гледа от съд на такава държава. Върхна точка на прилагане на този принцип е хипотезата на *Forum necessitatis*, при която ако случаят е свързан в достатъчна степен с държавата-членка на сезирания съд, той по изключение ще гледа делото, когато нито един съд на държава-членка не е компетентен по това дело съгласно други разпоредби на Регламента и ако не може в рамките на разумното да се образува или води производство, или пък е невъзможно да се проведе такова в трета държава, с която случаят има тясна връзка.

3.3. Понятието „съд“ за нуждите на прилагане на Регламента.

Регламентът обявява „съда“ за орган, международно компетентен по наследяването. За целите на прилагане на Регламента понятието "съд" се разглежда разширително. Целта е то да обхваща не само съдилищата в строгия смисъл на думата, „...които упражняват съдебни функции, но и нотариусите или службите по вписване в някои държави членки, които в определени области на наследяването упражняват съдебни функции като съдилища, както и нотариусите и правните специалисти, които в някои държави членки упражняват съдебни функции по дадено наследство чрез делегиране на правомощия от съда“.⁸ Освен това, първият параграф на Член 78, озаглавен „Информация относно данните за връзка и процедурите“, задължава държавите-членки най-късно до 16 януари 2014 г. да съобщят на Комисията: „а) наименованията и данните за връзка със съдилищата или органите, компетентни да разглеждат заяв-

на Европейския парламент (Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs) относно Регламент 650/2012 г., с.4, достъпни на [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT\(2012\)462493_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT(2012)462493_EN.pdf)

8 Съображение 21. Там по-нататък се добавя, че понятието "съд" не следва да обхваща извънсъдебните органи на държавите членки, които по силата на националното право са оправомощени да се занимават с въпросите на наследяването, като например нотариусите в повечето държави членки, когато те, както е обичайният случай, не упражняват съдебни функции.

ления за декларации за изпълняемост в съответствие с член 45, параграф 1 и да се произнасят по жалби срещу решения по такива заявления в съответствие с член 50, параграф 2;

б) процедурите по обжалване на решението, постановено по жалба, посочена в член 51;

в) съответната информация относно органите, компетентни по смисъла на член 64 да издават удостоверение; както и

г) процедурите за обжалване, посочени в член 72.“

Държавите-членки са длъжни да уведомяват Комисията за всякакви последващи промени в горната информация.

В последния Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс не са предвидени особени правила относно прилагането у нас на Регламент 650/2012 г.⁹ По тази причина не е известно българските съдилища от коя инстанция ще бъдат международно компетентни по реда на Регламента, като и дали нотариусите или районните съдилища ще са нашите органи, които издават Европейското удостоверение за наследство.¹⁰

В предложението от Министерството на правосъдието проект за Закон за изменение и допълнение на ГПК е посочено и мотивирано, че районният съд по постоянния адрес на починалия у нас е международно компетентен, що се отнася до Европейското удостоверение за наследство.¹¹

⁹ Обн. ДВ, брой 50, 03.07.2015 г.

¹⁰ В Доклад до Висшия съдебен съвет на български представители, участвали в 44-та среща на лицата за контакт към Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела, проведена в Брюксел на 29 и 30 април 2013 г., се сочи, че Европейската комисия очаква окончателната информация от държавите-членки да постъпи в ЕК до 16 ноември 2014 г. Така срокът е бил удължен явно поради констатираните трудности в държавите-членки при изясняване на въпросите кой да бъде компетентният съд, двуинстанционно ли да бъде производството, дали нотариуси или съдилища да бъдат овластени с функцията по издаване на ЕУН – въпроси, на които ЕК не е била в състояние да отговори и е поискала още веднъж да ги обмисли, преди да даде окончателен отговор. Докладът е достъпен на http://www.justice.bg/bg/evro/ejncsm/Report_VNBNB.pdf

¹¹ Според предложението, представено на обществеността у нас от зам.-министър Вергиния Мичева-Русева, „се уточнява кой е компетентният съд, каква е процедурата по издаване на Европейско удостоверение за наследство, кой може да го подава, пред кого се обжалва, какви са възможностите за изменение, или спиране на самото удостоверение“, уточнява зам.-министър Вергиния Мичева-Русева.

4. Вигове международна компетентност според Регламента.

Като оставим настрана съществуващата засега неизвестност относно това, кои български органи в крайна сметка ще бъдат овластени да се произнасят по въпросните дела и да издават Европейското удостоверение за наследство, нека се спрем на уредбата на международната компетентност в Регламента.

Общите правила относно проверка за наличие на основания за международна компетентност се свеждат до следното: проверката започва с основанията за изключителна компетентност. Ако такива липсват, преминава се последователно през основанията за международна компетентност по силата на избор на страните (мълчалив или изричен), компетентност по дела с участието на по-слаба страна, специална и обща компетентност.¹² Когато споменаваме тези правила, изхождаме от уредбата в преди действалия основен

„Според нашия проект“, продължава тя, „международно компетентен, съгласно Регламента, е районният съд по последния постоянен адрес на починалия, а при липса на такъв – по последния адрес в страната. Ако липсва и такъв, компетентен е Софийският районен съд.“ – становището е публикувано в <http://bnr.bg/radiobulgaria/post/100526172/europeiski-reglament-za-novi-pravila-pri-nasledavaneto>. Самият проект и мотивите към него могат да се видят на електронната страница на Народното събрание на: <http://parliament.bg/bills/43/502-01-28.pdf>. Съгласно т. III.2. от мотивите към групов проект за закон за изменение и допълнение на ГПК, достъпен също на електронната страница на Народното събрание, „С настоящото изменение и допълнение на ГПК – създаването на Глава петдесет и осма „Б“, се определя, че компетентният орган за издаване на европейско удостоверение за наследство е всеки нотариус, без оглед на района на неговото действие. С цел избягване губирането на производства по издаване на удостоверение за едно и също наследство, както и с цел по-лесно търсене на информация относно издадени удостоверения за наследство и улесняване на компетентните органи, гражданите и бизнеса се предвижда, информация за подадените заявления и за издадените удостоверения за наследство да се съхранява в информационната система към Нотариалната камара.

Също така, се регламентира че удостоверението за наследство, както и актовете за поправка, изменение или оттегляне на удостоверението за наследство подлежат на вписване в имотния регистър в случай, че наследството включва вещни права върху недвижими имоти. Действията на нотариусите във връзка с издаването, изменението и поправката на европейско удостоверение за наследство подлежат на съдебен контрол.“ – достъпни на https://mjs.bg/Files/MOTIV_ZIG_GPK_635427449789669732.doc и на <http://www.justice.government.bg/15/>, а също и на <http://parliament.bg/bills/43/554-01-33.pdf>.

¹² Вж. Б. Мусева, „Из лабиринта на международната компетентност по граждански и търговски дела“, сп. „Юридически свят“, бр.2/2006 г.

източник на МЧП на ЕС – Регламент № 44/2001 г., сега заменен с Регламент 1215/2012 г. и известен вече като „Брюксел I А“, който се прилага от 10 януари 2015 г.

4.1. Обща международна компетентност – делото за наследството се гледа от съдилищата на държава-членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му.

В чл.4 от Регламент 650/2012 г. законодателят урежда общата международна компетентност. Според текста „съдилищата на държавата-членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му са компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло.“¹³

Това е двустранна стълкновителна процесуална норма за определяне на международна компетентност.¹⁴ Нейната формула *Forum loci habitationis* привързва (прикрепва) делата за наследяване на имуществата на починалия като цяло към юрисдикцията на съдилищата на онази държава-членка, където е било обичайното местопребиваване на това лице в момента на смъртта му. Привързката е темпорална (времева), т.е. гържи се сметка за посочения в нормата времеви момент. Що се отнася до критерия „обичайно местопребиваване“, той бе изяснен в първата част на това изследване.

За да се приложи тази разпоредба към конкретна фактическа ситуация, следва да се установят обстоятелствата, посочени в хипотезиса ѝ, а именно:

- Лицето да е починало, т.е. наследството е открито. Не е необходимо лицето да е гражданин на държава-членка;

- Да се знае моментът на смъртта;

¹³ Мотивът е, че с оглед нарастващата мобилност на гражданите и за да се гарантира правилното правораздаване в Съюза, е необходимо да се осигури реален критерий на привързване между наследството и държавата-членка, в която се упражнява компетентността. За тази цел в Регламента следва да се предвиди като общ критерий на привързване за определяне на компетентността и на приложимото право обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта (вж. Съображение 23).

¹⁴ Повече за този вид норми на МЧП вж. у Н. Натов, „Процесуални норми на съвременното международно частно право“, сп. „Нотариален бюлетин“, бр.1/2009 г.

- Да се знае мястото на смъртта – то трябва да е в държава-членка;

- Да се знае къде е обичайното местопребиваване на починалия – то трябва да е в същата държава-членка, където е настъпила смъртта на това лице и където се е открило наследството;

- Да се знае, че починалият има своето обичайно местопребиваване в гореспоменатата държава-членка към момента, в който е настъпила смъртта му.

Щом се установят всички факти от този фактически състав, влиза в действие диспозицията на нормата, т.е. процесуалната формула на привързване „прикрепва“ делото за цялото имущество на починалия към юрисдикцията (правораздавателната власт) на съда на държавата-членка, упомената по-горе. Това прикрепване става в момента, в който всички факти, визирани от хипотезиса на нормата бъдат установени.

Разбира се, нормата не създава в този момент властта на съда, тя само възлага в неговата власт (която власт суверенът-народ му е учредил със съответния нормативен акт за съдоустройството) даденото наследствено дело.

Както ще установим по-нататък в това изложение, законодателят урежда няколко изключения от изясненото общо правило относно международната компетентност, предимно за случаите на избор на съд (пророгация) и избор на приложимо право (автономия на волята).

4.2. Международна компетентност по избор (изрична пророгация или споразумение за избор на съд), осъществен след откриване на наследството от всички заинтересувани от това наследство страни – делото се гледа от съдилищата на държавата-членка на гражданството на починалия (отечественият съд).

В чл.5 е уреден следващият вид международна компетентност. Тук особеното е, че тази компетентност се основава на субективно съгласие и избор, а не произтича пряко от волята на законодателя. Текстът гласи: „1. Когато правото, избрано от починалия за при-

ложимо право по отношение на наследството му съгласно член 22, е правото на дадена държава членка, заинтересованите страни могат да се споразумеят, че даден съд или съдилищата на същата държава членка имат изключителна компетентност да се произнасят по отношение на всеки въпрос, свързан с наследството.

2. Такова споразумение за избор на съд се сключва в писмена форма, поставя се означение на датата и се подписва от заинтересованите страни. Всяко съобщаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, се счита за равностойно на "писмена форма".

Първият параграф е една по-сложно изразена двустранна процесуална съдебнокомпетентна норма за определяне на международна компетентност. Формулата на привързване е *Forum prorogatio*.

За да може тя да се приложи, е необходимо да се установят следните обстоятелства, визирани в хипотезата на нормата:

- Да е налице избор на материално право, осъществен от наследодателя и отнасящ се за уредба на наследството му като цяло. Изборът трябва да е станал по реда на чл.22 от Регламента, т.е. избрано е материалното право на държавата, чиито гражданин е бил наследодателят към момента на избора или към момента на смъртта му и са спазени останалите изисквания на чл.22;¹⁵

- Да е избрано право на конкретна държава-членка – това трябва да е право на държавата-членка по гражданството на наследодателя (неговото отечествено

право);

- След откриване на наследството всички заинтересувани от това наследство страни, да са постигнали помежду си изрично споразумение за избор на съд (пророгационно споразумение). В случая починалият не е в категорията на заинтересуваните страни¹⁶. Ясно е, че тук става дума за избор на съд, извършен след смъртта на наследодателя;

- Съдът или съдилищата, избрани от всички заинтересувани от наследството страни, да бъдат с националност на държавата-членка по гражданството на починалия (отечествената държава на починалия);

- Горната държава-членка да е тази именно, чието материално право е било избрано от починалия за приложимо към неговото наследство като цяло;

- Избраният съд или съдилища да бъдат изрично овластени от всички заинтересувани да се произнасят по отношение на всеки въпрос, свързан с наследството на починалия като цяло;

- Заинтересуваните изрично да са уговорили в споразумението за избор на съд, че компетентността на този съд е изключителна.

По повод разглежданата норма следва да се отбележи, че Регламентът не урежда самостоятелно, в отделна разпоредба изключителна компетентност на съдилищата на държави-членки в материята на наследяването. Предвидената тук изключителна компетентност се признава на даден съд (съдилища) на определена държава-членка по волята на всички заинтересувани лица. Тази воля е материализирана в пророгационното споразумение и съдът или съдилищата са посочени в него. Това са органи на държавата-членка на гражданството на починалия, т.е. разпоредбата на чл.5 въвежда втори вид международна компетентност, различна от тази по обичайното местопребиване на починалия. Иначе казано, при условията на чл.5 може да

¹⁵ „Чл.22, 1. Всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чиито гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта.

Всяко лице с повече от едно гражданство може да избере правото на която и да е от държавите, чиито гражданин е към момента на избора или на смъртта.

2. Изборът се прави изрично в изявление под формата на разпореждане с имущество в случай на смърт или е виден от условията на такова разпореждане.

3. Материалноправната действителност на акта, с който е направен изборът на право, се урежда от избраното право.

4. Изменението или отмяната на избора на право се извършва в съответствие с изискванията относно формата при изменение или отмяна на разпореждане с имущество в случай на смърт.“

¹⁶ Вж. така *Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters, A guide for legal practitioners*, p. 72. Ръководство за практикуващи юристи, разработено от Европейската комисия и достъпно на http://ec.europa.eu/justice/civil/files/civil_justice_guide_en.pdf

се стигне до международна компетентност на съда (съдилищата) на държава-членка по гражданството на починалия (отечествената му държава).

Вторият параграф на чл.5 е посветен на изискванията относно формата на въпросното споразумение. То трябва да е в писмена форма, с означение на датата и да бъде подписано от заинтересованите страни. Правилото уточнява по-нататък, че всяко съобщаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, се счита за равносложно на "писмена форма". Не се предвиждат заверки или други удостоверения.

Член 5 предоставя възможност на всички заинтересувани (наследници, заветници и др.) да изберат съд или съдилища само и единствено на държава-членка, не и на трети държави. Нормата е диспозитивна в частта относно осъществяването на избора. От волята на тези лица зависи дали ще се възползват от възможността, която разглежданото правило им предоставя. Ако не го сторят, остават основанията за международна компетентност на съдилища на държава-членки, уредени в други разпоредби на Регламента.¹⁷ Освен това нормата ясно определя, че сам наследник (заветник или др. заинтересуван) няма право да избира съд – необходимо е съгласието на всички, т.е. един не може да избира съд против волята на останалите.

Ако всички заинтересувани решат и успеят да се споразумеят за избор на съд, т.е. да се възползват успешно от предоставената им възможност, абсолютното предварително условие, което трябва да се из-

пълни, е да има вече осъществен избор на приложимо материално право от страна на починалия, който избор да отговаря на изискванията на чл.5, § 1. Изборът на приложимо право трябва да предшества избора на съд и да е извършен съгласно чл.22 от Регламента.

Обобщено казано, в този случай Регламентът изисква определена последователност във времето при осъществяването на отделните обстоятелства, визуирани в хипотезиса на нормата на чл.5, §1. Тя е:

Първо – валиден избор на приложимо материално право от наследодателя;

Второ – откриване на наследството;

Трето – постигане на валидно изрично споразумение за избор на съд между всички заинтересувани от това наследство страни.

4.3. Отказ от международна компетентност от страна на сезирания с делото за наследство съд в полза на по-подходящ съд.

Тук става дума за т.нар „Отказ от компетентност в случай на избор на право“, уредена в чл.6. Според тази разпоредба: „Когато починалият е избрал правото на държава членка за приложимо по отношение на наследството му съгласно член 22, сезираният по член 4 или член 10 съд:

а) може по искане на една от страните в производството да се откаже от компетентност, ако счита, че съдилищата на държавата членка, чието право е избрано за приложимо право, са по-подходящи да се произнесат относно наследяването, като взема предвид фактическите обстоятелства около наследяването, като обичайното местопребиваване на страните и местонахождението на активите; или

б) се отказва от компетентност, ако страните в производството са постигнали съгласие в съответствие с член 5 да възложат компетентност на съд или на съдилищата на държавата членка на избраното право.“

И при двете хипотези на тази норма става дума за отказ от международна компетентност на съд на държава-членка, пред който съд вече е започнало дело за наследство.

В буква „а“ е предвидена възможност за съда, сезиран по чл.4 (общата международна компетентност)

¹⁷ Твърде съмнително, ако не и невъзможно би било да се очаква в случай на наследяване всички заинтересувани от наследството да постигнат обсъжданото общо и изрично съгласие. Понякога при откриване на наследството не всички наследници са известни. Освен това, при спор относно наследството едва ли е възможно съгласие между всички наследници, а все пак правилото цели да защити семейството на наследодателя. Вж. за тези и други усложнения, до които би могло да доведе практическото прилагане на тази разпоредба Hess/Jayme/Pfeiffer, *Opinion on the proposal for a European regulation on succession law* – Version 2009/157 (COD) of 16 January 2012, р. 3 и сл., достъпно на <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies.do?language=EN>, както и на <http://www.ipolnet.eu/parl.union.eu/ipolnet/cms>; също и становището, отразено в Бележките на Генерална дирекция по вътрешни политики на Европейския парламент (Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs) относно Регламент 650/2012 г., с.10, достъпно на [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT\(2012\)462493_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT(2012)462493_EN.pdf)

или по чл.10 (субсидиарната международна компетентност, за която ще стане дума по-нататък в тази статия – Н.Н.) да се откаже от компетентността си.

За да се приложи разпоредбата, е необходимо да бъдат установени следните обстоятелства, визирани в хипотезиса ѝ:

- Да е налице осъществен избор на приложимо материално право от починалия. Изборът трябва да е станал по реда на чл.22 от Регламента;

- Да е избрано право на конкретна държава-членка – това трябва да е държавата-членка на гражданството на починалия;

- Да е открито наследството;

- Да е налице сезиран по смисъла на чл.14 от Регламента съд на държава-членка;¹⁸ Това означава, че делото за наследството се гледа вече от съд, сезиран по реда на общата международна компетентност или по реда на субсидиарната международна компетентност;

- Да е налице искане към сезирания съд, да се откаже от компетентността си – искането трябва да е отправено от само една от страните, т.е. не е необходимо общо съгласие на всички страни за отправяне на такова искане;

- Сезираният съд трябва да счита, че съдилищата на държавата-членка, чието материално право е избрано за приложимо, са по-подходящи да се произнесат относно наследяването, с което той е сезиран. При преценката си този съд трябва да взема предвид фак-

¹⁸ „Член 14
Сезиране на съд

За целите на настоящата глава съдът се смята за сезиран:

а) в момента, когато актът за образуване на производството или равностоен документ бъде внесен в съда, при условие че ищецът не е пропуснал впоследствие да предприеме необходимите действия, за да може актът да бъде връчен на ответника;

б) ако актът трябва да бъде връчен преди да бъде депозиран в съда, към момента на получаването му от органа, отговорен за извършване на връчването, при условие че ищецът не е пропуснал впоследствие да предприеме действията, необходими за депозирането на акта в съда; или

в) ако производството е започнато служебно от съда, към момента, в който съдът взема решение за започване на производството, или, ако такова решение не е необходимо, към момента на регистрирането на делото от съда.“

тическите обстоятелства около наследяването, като обичайното местопребиваване на страните (не на починалия – б.м. Н.Н.) и местонахождението на активите.

Вижда се, че отказът от международна компетентност зависи от преценката на сезирания съд и е обусловен от още обстоятелства, които са уредени от нормата. Същата има диспозитивен характер. Сезираният съд трябва да се убеди, че в сравнение с него съдилищата на държавата-членка, чието материално право е избрано за приложимо, са по-подходящи да се произнесат относно наследяването. Тук е лесно да се забележат същностните характеристики на доктрината на „подходящия съд“ (*Forum conveniens*) и свързаната с нея доктрина на „неподходящия съд“ (*Forum non conveniens*), разработени подробно в теорията и практиката на държавите от Англо-американската правна традиция.¹⁹ Целта очевидно е да се насърчи единството между съд на държава-членка и нейното приложимо право.

В тази норма законодателят отново въвежда определена последователност във времето за осъществяване на обстоятелствата от хипотезиса ѝ. Тя е:

Първо – валиден избор на приложимо материално право от наследодателя;

Второ – откриване на наследство;

Трето – започване на дело за това наследство. Съдът, пред който делото е образувано, е бил сезиран на основанията на чл.4 или чл.10 от Регламента и съгласно неговия чл.14;

Четвърто – отправяне на искане към сезирания съд от една от страните в производството. Страната иска от сезирания съд, ако преценката му позволява, да се откаже от своята международна компетентност по делото, което вече е висящо пред него;

Пето – отказ на съда от международната му компетентност (при негова положителна преценка, а именно: че съдилищата на държавата-членка по гражданството на починалия са по-подходящи да се произнесат

¹⁹ Вж. за определението на *Forum convenience* <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Forum+conveniens> ; <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Forum+conveniens> ; Вж. също и **Cheshire, North & Fawcett, Private International Law**, Fourteenth edition, Oxford University Press, Oxford, 2008, pp.315, 387, 399-412, 872, 958, 1092.

по това дело).

За разлика от чл.6, б."а", разпоредбата по буква „б“ на същия член е императивна. Тя задължава сезирания съд да се откаже от своята международна компетентност, тук той не разполага с възможност за преценка.

За да се приложи тази разпоредба, трябва да се установят следните обстоятелства, визирани от хипотезиса ѝ:

- Да е налице осъществен избор на приложимо материално право от починалия. Изборът трябва да е станал по реда на чл.22 от Регламента;

- Да е избрано право на конкретна държава-членка – това трябва да е правото на държавата-членка, чиито гражданин е бил наследодателят към момента на избора или към момента на смъртта;

- Да е открито наследството;

- Да е налице сезиран по смисъла на чл.14 от Регламента съд на държава-членка, т.е. с делото вече е сезиран този съд;

- Този съд да е бил сезиран на основанията, предвидени в чл.4 (съдът по обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му) или чл.10 (съдът по местонахождение на активите на наследственото имущество) от Регламента;

- Всички страни в производството да са постигнали съгласие в съответствие с член 5, да възложат изключителна международна компетентност на съд или на съдилищата на държавата-членка на избраното право, т.е. да е сключено пророгационно споразумение между страните в полза на съд или съдилища на отечествената държава на починалия, на които това пророгационно споразумение възлага изключителна международна компетентност.

Бъдат ли установени горните обстоятелства, сезираният по чл.4 или чл.10 съд на държава-членка е задължен да се откаже от своята международна компетентност.

И тук е налице определена от законодателя

последователност във времето при осъществяване на обстоятелствата, визирани от хипотезиса на чл.6, б."б", а именно:

Първо – валиден избор на приложимо материално право;

Второ – откриване на наследство;

Трето – започване на дело за това наследство. Съдът, пред който делото е образувано, е бил сезиран на основанията на чл.4 или чл.10 от Регламента и съгласно неговия чл.14;

Четвърто – постигане на валидно съгласие между всички страни в производството да определят за изключително международно компетентен съда на отечествената държава-членка на починалия;

Пето – отказ от международна компетентност на сезирания съд.

4.4. Международна компетентност в случай на избор на право – делото се гледа от отечествения съд на починалия.

Уредбата е в чл.7. Текстът гласи: „Съдилищата на държава членка, чието право е било избрано за приложимо от починалия съгласно член 22, са компетентни да се произнасят по отношение на наследяването²⁰, ако:

а) сезираният дотогава съд се е отказал от компетентност по същия случай съгласно член 6;

б) страните в производството са постигнали съгласие, в съответствие с член 5, да възложат компетентност на съд или съдилищата в тази държава членка; или

в) страните в производството изрично са приели компетентността на сезирания съд.“

Тази норма е свързана с правилата, залегнали в чл.6 и отговарящи на принципа на обвързване на международната компетентност с приложимото материално право, когато последното е право на държава-членка (синхронизиране на международната компетентност

20 Според чл.3, §1, „а“ „1. За целите на настоящия регламент: а) "наследяване" означава наследяване на имущество на починало лице и обхваща всички форми на прехвърляне на активи, права и задължения в случай на смърт, независимо дали чрез доброволно прехвърляне по силата на разпореждане с имущество в случай на смърт или чрез прехвърляне по наследяване при липса на завещание;“

с приложимото право)²¹. Тук е налице конкретно проявление на въпросния принцип в случаите на избор на приложимо материално право от починалия. Разпоредбата предоставя международна компетентност на съда на държавата-членка, чието материално право е избрал наследодателят за уредба на наследството си като цяло, т.е. тази държава, чийто гражданин е бил той в момента на избора на право или в момента на смъртта си. С други думи, международно компетентни са съдилищата на отечествената държава на починалия. За да им бъде предоставена тази компетентност обаче, е необходимо да се изпълнят условията, предвидени алтернативно в чл.7. Те са:

Условието по б.„а“ на чл.7

Когато по реда на чл.6, б. „а“, съдът на държавата-членка, сезиран с делото за наследство, се е отказал от международната си компетентност по делото, защото е бил помолен за това от една от страните в производството и е счел, че с оглед фактическите обстоятелства около наследяването като обичайно местопребиваване на страните и местонахождение на активите, съдилищата на държавата-членка, чието право е избрано за приложимо, са по-подходящи да се произнесат относно наследяването, възниква въпросът: кой съд на държава-членка ще се произнесе по спора след отказа? В член 6, б. „а“ се сочи за компетентен по-подходящият за този спор съд, без повече уточнения. Член 7 съдържа необходимото уточнение, като дава отговор кой е този съд – това е съдът на държавата-членка, чието материално право е било избрано за приложимо от починалия. Като имаме предвид, че според чл.22 може да се избере правото на държавата, чийто гражданин е бил починалият в момента на избора или в момента на смъртта му (отечественото му право), следва, че международно компетентен е съдът на отечествената държава-членка на починалия. Ясна е тук тенденцията на законодателя да даде възможност на една от заинтересуваните страни да помоли, и при съгласие на сезирания дотогава с делото съд да постигне преместване на делото в отечествената държава-членка на починалия.

За да се приложи правилото на чл.7, б.„а“, е необходимо да бъдат осъществени следните обстоятелства:

- Починалият да е избрал за приложимо към наследството си като цяло материалното право на държава-членка съгласно чл.22;
- Наследството да е било открито;
- Да е било образувано дело за това наследство – да има сезиран съд на държава-членка по него;
- Този съд да се е отказал от своята международна компетентност по същото дело съгласно чл.6.

Въпросните обстоятелства трябва да са се осъществили в горната последователност. Тогава съгласно чл.7 международно компетентен по споменатото дело ще бъде съдът на отечествената държава-членка на наследодателя (починалия).

Условието по б.„б“ на чл.7

Когато пък по реда на чл.6, б.„б“ сезираният съд се е отказал от компетентност, тъй като страните в производството са постигнали съгласие в съответствие с член 5 да възложат изключителна компетентност на съд или на съдилищата на държавата-членка на избраното право, международно компетентен по реда на чл.7, б.„б“ е отново съдът на отечествената държава-членка на починалия. Иначе казано, пак става дума за тенденцията делото да се премести от държавата-членка по обичайното местопребиваване на починалия в неговата отечествена държава-членка. Тук обаче това може да се осъществи по волята на всички заинтересувани, обективизирана в пророгационното споразумение.

За да се приложи правилото на б.„б“ на чл.7, е необходимо да са налице следните обстоятелства:

- Починалият да е избрал за приложимо към наследството си като цяло материалното право на държава-членка съгласно чл.22;
- Наследството да е било открито;

21 Вж. Hess/Jayme/Pfeiffer, *Opinion on the proposal for a European regulation on succession law* – Version 2009/157 (COD) of 16 January 2012, р. 3.

- Да е било образувано дело за това наследство – да има сезиран съд на държава-членка по него;

- Всички заинтересувани страни в производството са постигнали пророгационно споразумение, с което са възложили изключителна международна компетентност на съда на отечествената държава-членка на починалия.

Обстоятелствата трябва да са се осъществили в горната последователност. Тогава международно компетентен по делото ще бъде съдът на отечествената държава-членка на починалия.

Условието по б.„в“ на чл.7

Тук става дума за хипотеза, при която в производството по наследство на дадено лице има извършен избор на материално право и това е правото на държава-членка, чийто гражданин е бил наследодателят към момента на избора или на смъртта си. Този избор, съгласно законодателя, може да има ефект и върху международната компетентност. В такъв случай искът може да е предявен пред съд на същата държава-членка, т.е. отечествената държава-членка на наследодателя.²² Този съд ще бъде международно компетентен съгласно чл.7, б. „в“, при условие, че страните в производството (всички страни) изрично са приели неговата компетентност. Целта на тази разпоредба е по волята на всички заинтересувани страни, участващи в производството по наследството, да се стигне до преместване на делото от държавата-членка по обичайното местопребиваване на починалия в държава-членка на неговото гражданство. Това е така, защото сам по себе си изборът на право от починалия не води автоматично до международна компетентност на съда на държавата-членка, чието право е избрано. Иначе казано, разглежданата фактическа ситуация е

²² Вж. така и *Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters, A guide for legal practitioners*, р. 72, Ръководство за практикуващи юристи, разработено от Европейската комисия и достъпно на http://ec.europa.eu/justice/civil/files/civil_justice_guide_en.pdf Счита се, че е възможно починалият в разпореджането по случай на смърт (завещанието си напр.) наред с избор на приложимо материално право да избере и съд на държава-членка, който да гледа делото за неговото наследство. Това е съдът на отечествената му държава и съгласно чл.7, б.„в“ от Регламента, ако всички страни приемат изрично неговата международна компетентност, прекият избор на съд от починалия ще породи ефекта си.

твърде близка до мълчаливата пророгация.

Следователно, за да се приложи правилото на чл.7, б.„в“, е необходимо да се констатира следните обстоятелства:

- Починалият да е избрал за приложимо към наследството си като цяло материалното право на държава-членка съгласно чл.22 – това е правото на отечествената му държава;

- Наследството да е било открито;

- Да е било образувано дело за това наследство – да има сезиран съд на държава-членка и това да е съдът на отечествената държава на починалия;

- Всички заинтересувани страни в производството да са постигнали изрично съгласие за приемане на компетентността на сезирания съд.

4.5. Прекратяване на служебно производство в случай на избор на право

Уредбата е в чл.8. Нормата гласи: „Съд, който е образувал производство по наследяване вследствие на самосезиране по член 4 или 10, прекратява производството, ако страните в производството са се договорили да уредят извънсъдебно по взаимно съгласие въпросите във връзка с наследството в държавата членка, чието право е било избрано от починалия съгласно член 22.“

Целта на това пряко правило е да насърчи страните в служебно образувано производство по дадено наследство да търсят уреждането му извънсъдебно и по взаимно съгласие, в държавата-членка на гражданството на починалия – отечествената му държава (напр. чрез медиация – Н.Н.). Те имат възможност да се споразумеят за търсене на подобно разрешение и тогава съдът на държавата-членка, който служебно е образувал делото за наследството, е длъжен да прекрати производството при себе си²³. В тази хипотеза въпросният съд

²³ Такова разрешение е логично – щом никоя страна не е била заинтересувана да предяви иск за наследството пред съда и той се е самосезирал, очевидно желанието на страните е да търсят извънсъдебно вместо съдебно уреждане на отношенията им по повод това наследство.

се е самосезирал с наследственото дело по реда на чл.4 или чл.10 от Регламента.

За да се приложи правилото на чл.8, е необходимо да се констатира следните обстоятелства:

- Починалият да е избрал за приложимо към наследството си като цяло материалното право на държава-членка съгласно чл.22 – това е правото на отечествената му държава;

- Наследството да е било открито;

- Делото за това наследство да е било образувано служебно от съда;

- Основанията за международна компетентност да са тези, уредени в чл.4 или чл.10 от Регламента;

- Всички заинтересувани страни в производството да са се договорили, че ще уредят извънсъдебно по взаимно съгласие въпросите във връзка с наследството в държавата-членка, чието право е било избрано от починалия съгласно член 22, т.е. в отечествената му държава-членка.

Тези обстоятелства трябва да са осъществени в горната последователност. Нормата е пряка повелителна и сезираният съд на държава-членка е длъжен да прекрати делото, когато констатира разгледаемите факти.

4.6. Компетентност, произтичаща от явяване.

Тук става дума за т.нар. мълчалива пророгация на международна компетентност. Уредена е в чл.9. Нормата гласи: „1. Ако в хода на производството пред съд на държава членка, който упражнява компетентност съгласно член 7, стане ясно, че не всички страни в производството са страни по споразумението за избор на компетентен съд, съдът продължава да упражнява компетентност, ако страните в производството, които не са страни по споразумението, се явят пред съда, без да оспорват компетентността му.

2. Ако компетентността на посочения в параграф 1 съд бъде оспорена от страните в производството, които не са страни по споразумението, съдът се от-

казва от компетентност.

В този случай компетентност да се произнасят по отношение на наследяването имат съдилищата, които са компетентни съгласно член 4 или член 10.“

Първо следва да се уточни, че в тази разпоредба законодателят предвижда мълчалива пророгация за хипотезите, когато съдът на държава-членка упражнява международна компетентност по реда на чл.7 от Регламента, т.е. делото за наследство е пред отечествения съд на починалия (съда на отечествената му държава).

Правилото по §1 на чл.9 ще се приложи, ако са налице следните обстоятелства:

- Съдът на отечествената държава-членка на починалия е сезиран с дело за неговото наследство по реда на чл.7;

- В хода на производството пред този съд се установява, че не всички страни в производството са страни по споразумението за избор на компетентен съд, т.е. не всички са избрали съда, пред който е висящо това дело;

- Страните в производството, които не са страни по споразумението, се явят пред въпросния съд, без да оспорват компетентността му.

Осъществят ли се горните обстоятелства в тази последователност, съдът на отечествената държава-членка на починалия продължава производството. С други думи, всички страни мълчаливо признават международна компетентност на този съд. Прави впечатление, че законодателят не изисква като предпоставка за признаване на компетентност на сезирания съд, страните наред с явяването си да представят и защитните си средства.

За да се приложи правилото по чл.9, § 2, е необходимо в същата ситуация както по §.1 страните в производството, които не са страни по споразумението за избор на компетентен съд (пророгационното споразумение), да оспорят международната компетентност на сезирания съд. В такъв случай той се отказва от компетентност. Нормата е императивна.

Законодателят по-нататък постановява, че след отказа на сезирания съд международно компетентни да се произнасят по отношение на наследяването са съдилищата на държавите-членки, чиято компетентност е уредена в член 4 или член 10 от Регламента, т.е. прилага се общата норма или правилото за субсидиарната компетентност.

4.7. Субсидиарна международна компетентност

Този вид компетентност е уредена в чл.10. Нормата гласи така: „1.Когато обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му не е в държава членка, съдилищата на държавата членка по местонахождение на активите на наследственото имущество са въпреки това компетентни да се произнесат относно наследството като цяло, доколкото:

а) починалият е бил неин гражданин към момента на смъртта си; или, ако не е изпълнено горното,

б) предишното обичайно местопребиваване на починалия е било в същата държава членка, при условие че към момента на сезирането на съда са изтекли не повече от пет години, откакто това обичайно местопребиваване се е променило.

2. Когато няма съд в държава членка, който да е компетентен съгласно параграф 1, съдилищата на държавата членка по местонахождение на активите на наследственото имущество са въпреки това компетентни да се произнесат относно тези активи.“

Тази разпоредба е проявление на принципа, според който трябва да се гарантира правосъдие в държава-членка на ЕС дори когато починалият не е имал обичайно местопребиваване в никоя държава-членка към момента на смъртта си, т.е. когато фактическата ситуация е свързана с трета държава.

За да се приложи правилото на § 1, е необходимо да са налице следните обстоятелства, визирани в хипотезата на нормата:

- Обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му да не е в държава-членка;

- Местонахождението на активите на наследственото имущество да бъде в държава-членка;

- Починалият да е бил гражданин на държавата-членка по местонахождение на активите на наследственото имущество към момента на смъртта си или ако това обстоятелство не е налице, тогава

- В момента на сезирането на съда на държава-членка починалият да няма обичайно местопребиваване в тази държава, но преди това да е имал такова и към момента на сезирането на съда да са изтекли не повече от пет години, откакто обичайното му местопребиваване в държавата-членка на сезирания съд се е променило (загубил е това обичайно местопребиваване).

При наличие на тези обстоятелства, предпоследното и последното от които са алтернативни, влиза в действие диспозицията на чл.10, § 1, т.е. Регламентът признава международна компетентност на съда на държавата-членка по местонахождение на активите на наследственото имущество на починалия. В резултат този съд ще се произнесе за имуществото му като цяло. Иначе казано, юрисдикцията му е по отношение на цялото наследствено имущество.

Вторият параграф на чл.10 предвижда различна хипотеза. Според нея трябва да е налице следното:

- Да няма съд в държава членка, който да е компетентен съгласно параграф 1 на този член;

- Местонахождението на част от активите на наследственото имущество да е в държава-членка.

При тази фактическа ситуация диспозицията на нормата разпорежда, че въпреки липсата на възможност да се признае международна компетентност на съд на държава-членка за наследственото имущество като цяло, съдилищата на държавата-членка по местонахождение на въпросната част от активите на наследственото имущество са компетентни да се произнесат относно тези активи. Тук без съмнение законодателят отстъпва от принципа за международна компетентност на съд на държава-членка по отношение на цялото имущество на починалия.²⁴

²⁴ Така и становището, отразено в Бележките на Генерална дирекция по вътрешни политики на Европейския парламент (Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs) относно Регламент

4.8. Forum necessitatis

Правилото за съд на държава-членка, към който ищци от ЕС имат възможност да прибегнат в краен случай, който съд е на разположение именно за такъв случай, т.нар. необходим съд – *Forum necessitatis*, е въведено от законодателя в чл.11. Нормата създава още едно основание за международна компетентност на съд на държава-членка. От тази компетентност могат да се възползват ищци от ЕС, които – ако тя не съществуваше, биха били лишени от възможност да получат защита извън ЕС на своите наследствени права.²⁵

Според този член: „Когато нито един съд на държава членка не е компетентен съгласно други разпоредби на настоящия регламент, съдилищата на държава членка могат в изключителни случаи да се произнесат относно наследяването, ако не може в рамките на разумното да се образува или води производство или е невъзможно да се проведе такова в трета държава, с която случаят има тясна връзка.

Случаят трябва да е свързан в достатъчна степен с държавата членка на сезирания съд.“.

За да се приложи цитираното правило, е необходимо:

- Нито един съд на държава-членка да няма компетентност съгласно други разпоредби на Регламента;

- Да не е възможно в рамките на разумното да се образува или води производство по това дело в трета държава, с която случаят е тясно свързан или

- Да не е възможно да се проведе такова производство в трета държава, с която случаят има тясна връзка;

- Случаят да е свързан в достатъчна степен с държавата-членка на сезирания съд;

- Съдът на държавата-членка се произнася по това дело по изключение.

650/2012 г., ч.14, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT\(2012\)462493_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462493/IPOL-JURI_NT(2012)462493_EN.pdf)

25 Ibidem , p.13.

Щом са налице горните обстоятелства (от които второто и третото са алтернативни), диспозицията на нормата „предоставя“ делото във властта на съда на онази държава-членка, с която случаят е свързан в достатъчна степен. Той е съдът, до който в краен случай ищци от държава-членки могат да прибегнат при гореописания фактически състав, иначе казано – той е необходимият съд. Наличието на този съд отговаря на необходимостта да се гарантира правосъдие в ЕС при съществуваща връзка между делото и държава-членка. Именно защото законодателят урежда и този вид международна компетентност на съд на държава-членка, ищците от ЕС, които при разглежданата фактическа ситуация биха били лишени от съдебна защита в трета страна, с която делото е тясно свързано, ще получат такава защита в Европейския съюз.

4.9. Международна компетентност при приемане или отказ от наследство, завет или запазена част

Тук меродавен е чл.13. Той урежда този вид международна компетентност така: „Освен съда, който е компетентен да се произнася по наследяването съгласно настоящия регламент, съдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на всяко лице, което съгласно приложимото към наследяването право може да направи изявление пред съд относно приемането или отказа от наследство, завет или запазена част или изявление за ограничаване на отговорността на съответното лице по отношение на задълженията на наследственото имущество, са компетентни да приемат такива изявления, когато съгласно правото на тази държава членка такива изявления могат да бъдат направени пред правораздавателен орган.“

Разпоредбата ще се приложи, когато бъде установено следното:

- Наличие на възможност за лице, съгласно приложимото към наследяването право, да направи изявление пред съд относно приемането или отказа от наследство, завет или запазена част или изявление за ограничаване на отговорността на съответното лице по отношение на задълженията на наследственото имущество;

- Наличие на обичайно местопребиваване на въпросното лице в държава-членка;

- Наличие на възможност съгласно правото на същата държава-членка такива изявления да бъдат направени пред правораздавателен орган.

Бъдат ли установени горните обстоятелства, диспозицията на нормата привързва процедурата по приемане на изявленията към юрисдикцията на съдилищата на държавата-членка на обичайното местопребиване на лицето, което прави споменатите изявления. Проверката на съответното право не изисква установяване на съдържанието му, а обикновена техническа справка относно това, дали то допуска възможностите, за които говори Регламентът в разглежданата норма.

В заключение на обзора на правилата за международна компетентност в Регламент 650/2012 може да се посочи, че една от възможните последици от прилагане на тези разпоредби, наред с безспорните им положителни аспекти, е пораждаване на продължителни спорове относно компетентността. От друга страна, хипотезите, при които се преследва обвързване на международната компетентност с приложимото материално право изглеждат твърде много в сравнение с други възможности. И накрая, като че ли повече гъвкавост е необходима конкретно в материята на избор на съд, за да се преодолее споменатата прекомерност. Но разбира се, практиката по прилагане на Регламента ще покаже доколко съмненията са били основателни.

*София, 13.10.2015 г.
Проф. д-р Николай Натов*

НОТАРИАЛНА КАМАРА на Република България подкрепя УНИЦЕФ

Членовете на Нотариална камара са подкрепяли различни социални каузи във времето, но те са били различни и периодични. Понякога е трудно да се избере конкретен социален проблем около който да се обединим, да имаме една обща кауза, която да подкрепим дългосрочно, за да има смисъл нашето дарение и да доведе до трайни резултати и промяна. Единичните дарения остават незабелязани от обществото и държавата.

ЗА УНИЦЕФ

През 1946 г. ООН създава УНИЦЕФ с единодушно решение по време на първото заседание на Общото Събрание.

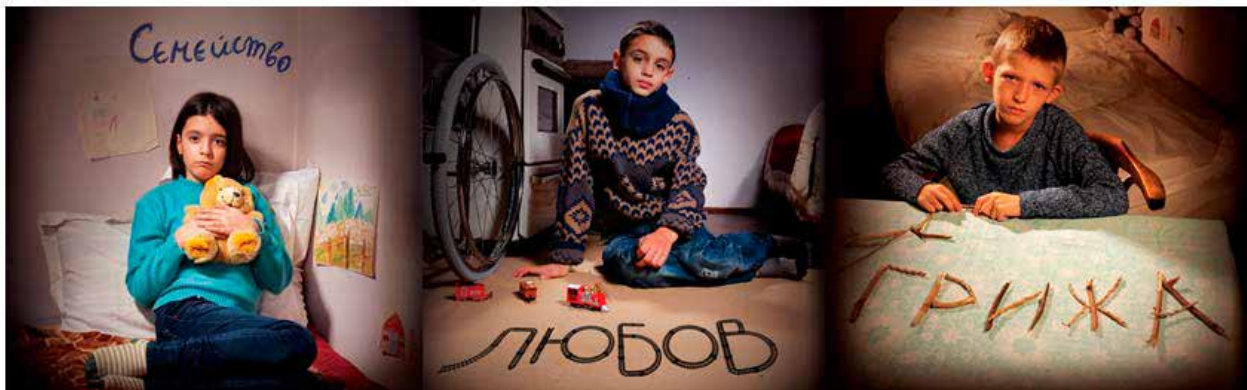
Мисия: Всяко дете. Всяко право. На всякъде по света.

Финансиране: изцяло от доброволни дарения на отделни лица, фирми, фондации и правителства.

УНИЦЕФ Е ВОДЕЩА ОРГАНИЗАЦИЯ, РАБОТЕЩА В ПОЛЗА НА ДЕЦАТА В НАД 190 СТРАНИ.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА В ПОКРЕПА НА ДЕЦАТА

1. равен достъп до: ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕ, ЗАКРИЛА
2. намаляване на ДЕТСКАТА БЕДНОСТ
3. реализация ПРАВАТА НА ДЕЦАТА с тяхно активно участие
4. СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ на уязвимите групи

ПРОЕКТИТЕ НА УНИЦЕФ, КОИТО Вие КАТО БЛАГОДЕТЕЛ ЩЕ ПОДКРЕПИТЕ

1. СЕМЕЙСТВО за всяко дете
2. програма за РАННО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ
3. ПОДКРЕПА за деца с увреждания
4. работилници за РОДИТЕЛИ
5. Подкрепа при ХУМАНИТАРНИ КРИЗИ

ВСЯКО ДЕТЕ ИМА НУЖДО ОТ СЕМЕЙСТВО!

НОТАРИАЛНА КАМАРА
на Република България
подкрепя
УНИЦЕФ

Партньорството Е ДОБРОВОЛНО!

Партньорството Е ДОБРОВОЛНО!

КАК ДА СТАНЕТЕ БЛАГОДЕТЕЛ И ДА ПРОМЕНИТЕ БЪДЕЩЕТО НА ДЕЦАТА?

Като се присъедините към Договора за стратегическо партньорство между Нотариалната камара на Република България и УНИЦЕФ.

Ставате благодетели като нотариуси, като ползвате облекчения предвидени в законодателството за дарения.

Период: 1 година

Стъпка 1.

Попълвате бланка за присъединяване към Договора и ставате част от глобалното СЕМЕЙСТВО на УНИЦЕФ

Стъпка 2.

Дарявате поне от 20ст. до 50ст. от събрана нотариална такса или 28лв. месечно в специална сметка на Нотариалната Камара

Стъпка 3.

Получавате Стикери, които по Ваше желание поставяте на документите, от които отделяте за дарение, с цел популяризиране на партньорството

Стъпка 4.

Получавате месечен отчет с информация за това как дарението Ви помага на децата в нужда.

Стъпка 5.

Получавате годишен сертификат за участие и принос в програмата БЛАГОДЕТЕЛ.

ЗА ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ: Нотариус Теодора Вуцова, Нотариус Вяра Янева, г-жа Жана Велкова - гл.счетоводител на Нотариална Камара

Преди много години...

... цветовете на този свят започнали да спорят. Всеки твърдял за себе си, че е най-добрият, най-важният, най-необходимият, най-обичаният!

ЗЕЛЕНИЯТ казал:

Разбира се, че съм най-важният! Аз съм символ за живот и надежда. Аз съм избран за тревата, за цветята и листата. Без мен ще умрат всички животни. Погледнете природата около вас и ще видите, че аз съм в средата!

СИНИЯТ казал:

Ти мислиш само за Земята! Но виж небето и морето! Аз съм във водата, която е основата на целия живот и от дълбините на морето стигам чак до облаците. Небето дава простор, свобода и безкрайност. Без моята свобода цял свят е едно нищо!

ЖЪЛТИЯТ се подсмиснал:

Всички вие сте толкова сериозни. Аз нося смях, веселие и топлина по света. Слънцето е жълто, Луната е жълта, звездите са жълти... Един слънчоглед кара света да се смее. Без мен нямаше да има смях!

Тогава ОРАНЖЕВИЯТ започнал да се хвали:

Аз съм цвѐта на здравето и обновлението. По-рядко се показвам, но съм ценен, защото служа за потребностите на човешкия живот. Аз пренасям най-важните витамини. Не съм винаги на хоризонта, но когато оцветявам небето по време на изгрев и залез, красотата ми е толкова впечатляваща, че никога не си губи времето в мисли за вас.

ЧЕРВЕНИЯТ не можел да издържи повече и извикал:

Аз съм вашият владетел! Аз съм кръвта-кървта на живота! Аз съм цвѐта на опасността и смелостта. Готов съм да воювам за нещо. Паля огън в кръвта. Без мен Земята би била пуста като луната. Аз съм цвѐта на страстта и любовта, на червените рози и мака.

ПУРПУРНИЯТ се наддигнал и казал гордо:

Аз съм цвѐта на водачите и силата. Царе и главатари са избирали винаги моя цвят, защото е символ на авторитет и мъдрост. Никога не може да се съмнява в мен.

Накрая се обадил и ИНДИГОВИЯТ цвят, по-тихо в сравнение с останалите, но с все така със самочувствие:

Спомнете си за мен. Аз съм цвѐта на мъчанието. Едва ли ме приемате наистина, но без мен всички бихте станали безотговорни. Аз репрезентирам мислите и наблюденията, полумрака и дълбоката вода. Нуждаете се от мен за равновесието и контраста, за молитвата и вътрешната свобода.

Така цветовете продължили да се изтъкват, всеки възхвалявал качествата си. Техният спор ставал все по-шумен и по-шумен. Изведнъж присветнала една светкавица

и се чул гръм. Проливен дъжд завалил върху тях. Цветовете започнали да се бутат, опитвайки да се скрият зад другия.

Вие, глупави цветове, се карате един с друг и се опитвате да затопите отсрещния! Не знаете ли, че всеки един от вас е създаден с определена цел, единствен и особен? Хванете се за ръце и елате при мен.»

Те направили както им било наредено, събрали се и се хванали за ръце.

Дъждът продължил нататък:

От сега нататък, когато вали, всеки от вас ще се извие по небето, за да напомня за това, че вие може да живеете заедно в мир. Дъгата е знак за надеждата на утрото. Така е, винаги когато един хубав дъжд измива света и се появи дъга на небето, ще се сещаме за това, че между нас цари уважение.

Червено, като ябълка, сладка до вътрешността.

Оранжев, като горящ пламък, който никога не гасне.

Жълт, като слънцето, което огрява деня ни.

Зелен, като растение, което никога не спира да расте.

Син, като водата, която е толкова чиста.

Пурпур, като цвѐте, което е готово да цъфне.

Индиго, като мечтите, които изпълват сърцето.

НОТАРИАЛНА КАМАРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ CHAMBRE DES NOTAIRES DE BULGARIE

НОТАРИАЛНА КАМАРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София 1303, ул. Опълченска № 46-48, вход А, етаж 6
Тел./факс: (+359 2) 980 99 32, 986 77 35
e-mail: chamber@notary-chamber.org
www.notary-chamber.org

Банкова сметка:
IBAN – BG46UNCR76301039223462
BIC код на Булбанк: UNCRBGSF

CHAMBRE DES NOTAIRES DE BULGARIE

1303 Sofia, 46-48 rue Opalchenska, entrée A, étage 6
Tel./fax: (+359 2) 980 99 32, 986 77 35
e-mail: chamber@notary-chamber.org
www.notary-chamber.org
Compte de banque:
IBAN – BG46UNCR76301039223462
BIC: UNCRBGSF

Година XIX, брой 3/2015
ISSN 1311 – 4344

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Главен редактор
Нотариус Теодора Вуцова

Заместник главни редактори:
Проф. д-р Цанка Цанкова
Нотариус Антония Коева

Членове:
Проф. д-р Владимир Петров
Проф. д-р Николай Натов
Проф. д-р Методи Марков
Доц. д-р Атанас Семов
Доц. д-р Кристиан Таков
Нотариус Диана Чакърва

Всички права на изданието са запазени за Нотариалната камара на Република България.
Препечатването на материали от бюлетина или използването му чрез електронен носител
или друг способ е възможно само с писмено разрешение.

НОТАРИАЛНА КАМАРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София 1303, ул. „Опълченска” 46-48, вход А, етаж 6

Тел./факс: (++359 2) 980 99 32, 986 77 35

e-mail: chamber@notary-chamber.org www.notary-chamber.org

Банкова сметка: IBAN – BG46UNCR76301039223462

BIC: UNCRBGSF към УниКредит Булбанк

CHAMBRE DES NOTAIRES DE BULGARIE 1303 SOFIA

46-48 rue Opalchenska, entrée A, étage 6

Tel./fax: (++359 2) 980 99 32, 986 77 35

e-mail: chamber@notary-chamber.org www.notary-chamber.org

Compte de banque: IBAN – BG46UNCR76301039223462

BIC: UNCRBGSF – UniCredit Bulbank